

Supilinna Tirin

Aprill 2017

Nr 15

Tähtvere silla saaga lk 5 • Intervjuu linnaarhitektiga lk 18 • Kuidas Supilinnas permakultuuri viljeleda lk 21 • Skvottimise kuldsed algusajad lk 22

Tõnu Runneli foto

Tagaaiast avalikus ruumis

Kesksuvine ajaleht tunneb huvi, miks on supilinnased asunud linnaosa-välise Ülejõe pappiallee kaitsele. Ja mis teil selle silla vastu nüüd ongi, piiksusid telefonisõnumid eelmisel suvel.

Pole vist ühtki teist valdkonda, kus erinevad huvid ja arusaamad sedavõrd põimuksid nagu avaliku ruumi puhul. Selle tantsuplatsi keskpõrandal kohtuvad riik, linn ja rahastajad, eri koolkondi esindavad planeerijad ja ehitajad ning elanikud kogu sinise ökokeskkonnaga.

Supilinnlastele on sageli ette heidetud mitte-minu-tagaaia-mõtteviisi ning juba eos kõige vastustamist, mis võiks linnaosa vähegi puudutada. Sellega võib osaliselt nõustudagi. Ja vastu küsida: aga mis on siis oma kodukoha eest seismises halb, kui seda teha põhjendatult? Sild, pappiallee ega kesklinna tramm ei ole ainult selle linnaosa elanike asi. See on osa avalikust suhtlus- ja liikumisruumist ning selle loomisest on õigus osa võtta kõigil, kes selles ruumis ühel või teisel viisil osalevad.

Linnajuhtide ja ametnike tohutu edumaa teiste ees on info valdamine ning protokollitud ja protokollimata arutelude üksikasjalik tundmine. Seetõttu on kaa-

sa rääkimine tavakodaniku jaoks mõistagi ajamahukam (ega vii tihtipeale kuhugi). Kuid see pole ka võimatu, sest osaleda saab mitut moodi. Silla-teema kerkides suhtlesime linnaga otse, käisime koosolekutel, koostasime petitsiooni ning võtsime osa avalikust arutelust. Suurima tähelepanu pälviski läinud suvel ligi kahe tuhande allkirjaga kinnitatud tahteavaldus väärtustada ja kaitsta ühte osa avalikust ruumist, Supilinna tiiki ja randa.

On veel midagi, mis supilinnlaste silmatorkavat ettevõtlikkust selgitab ning häältel rohkem kosta laseb – taust. Supilinnlaste seas on palju neid, kes on elanud lääneriikides või seal hariduse omandanud. Nad on teistsuguse kogemusega, neile on loomulik osaleda otsustamisel ja öelda sõna sekka, kus vaja.

Suurem osa Supilinnast on miljööala. Seletussõnaraamatu järgi tähendab miljöö inimeste või muude organismide väliste elutingimuste kogumit, mis asukaid mõjutavad. Kohaliku omavalitsuse tasandil mõistetakse seda kokkuleppena, et avalikus ruumis on ajaloolises, kultuurilises ja arhitektuurilises mõttes midagi väärtuslikku, mida tuleb kaitsta, säilitada ja jäädvustada.

Supilinna laul

Mis meiega on?
Me kasvame suureks.
Jalad ja käed,
oksad ja juured.
Kuid all keskpäevapäikese
ja Linnutee
me oleme väiksemast
väiksemad veel.

Mis meiega on?
Me tahtsime vabaks
siit unisest linnast
maailma nabaks.
Kuid Emajõe luhale
jää su paberist laev
Ja otse ta kohale Põhjanaan

Refr.
Siin olin täielikult vaba
et päiksepaistel pikutada
joosta üle sillakaare
ehmatada armund paare
See oleks olnud nagu eile
kui polnud vastamata meile
ja oli aega lihtsalt mängimiseks
ja suvi loodud oli mängimiseks
meile
/..../

Filmist „Supilinna salaselts”.
Sõnad ja viis Kristiina Ehin, Silver Sepp

Supilinna kui miljööala väärtused on kirjas linna veebilehel. Supilinna päevade 2016 peakorraldaja Jaanus Libek on seda väljendanud nõnda: „Supilinn on ainulaadne paik, sest siin saavad linn, maa ja loodus omavahel kokku. See on sobiv elukeskkond nii inimestele kui ka paljudele teistele elusolenditele, kelle olemasolu ei pruugi me esmapilgul alati märgatagi”.

Loogem ja hoidkem siis ühiselt seda ruumi!

Kristiina Praakli,
Supilinna Seltsi juht

Aasta linnulennult

Ülevaate Supilinna Seltsi viimase aasta tegemistest teevad seltsi uus juht Kristiina Praakli ja läinud suvel Kristiinale ameti üle andnud Mart Hiob.

Milliseks kujuneb seltsi tegevusaasta, sõltub suuresti ehitajate-arendajate ning linna plaanidest linnaosas. On välised tegurid, mis seltsi tegevusele mõju avaldavad: linna üld- ja teemaplaneeringute ning arengukavade koostamine ja seltsilt oodatav sisend või tagasiside, aga ka linnaosa puudutavad hanked ja ehitustööd.

Selts oli vastu Tähtvere autosilla kavale

Aprillist juulini lasuski seltsi põhitähelepanu Tartu linna üldplaneeringu aruteludel, millest Supilinnaga oli seotud kaks põhitemat: linnaosa teemaplaneering ja Tähtvere sild. Supilinna rohe- ja spordiala läbiva Tähtvere autosilla ehitamise ideed tuletakse planeeringudokumentides sillakoridoriga ühendatud linnaosadele iga natuke aja tagant meelde, kuigi selts on autosilla ehitusele vastuseisu väljendanud varemgi ning teeb seda ka edaspidi.

Esialguses kavas onlnud Tähtvere silla suureka minuseks on ülelinnalise tähtsusega spordi- ja puhkeala lõhkumine. See ei ole pelgalt Supilinna mure, vaid oleks karuteene kogu linnale. Selts on ka seisukohal, et autosilla rajamine liiklusummikute vähendamise (Jakobi mägi, Lai tänav) eesmärgil ei pruugi lahendus olla, vastupidi – see võib tuua liiklusprobleemid mäe pealt alla Supilinna.

Liikluskoormuse kõrval on ehk olulisemaks probleemiks hoopiski asjaolu, et varasemast tupiklinnaosast kujuneks läbiva liiklusega linnaosa. Kavandatud sild ning ennekõike sillale planeeritud pealesõit Oa tänava kaudu tükeldab linnaosa – seda viisakalt ette kujutades tuleks jõeni pääsemiseks ületada autotihe Oa tänava maantee –; toob kaasa heitgaasi- ja mürareostuse, rääkimata autoliikluse suunamisest spordi- ja puhkealale. Kõike seda arvesse võttes ei näe selts ühtegi põhjust, miks tuleks silla ehitamisele nüüd ja edaspidi rohelist tuld näidata.

Tähtvere autosilla ehitamist vastustas selts ennekõike otsesuhtluses linnaga ning osales sillateemalistel koosolekutel juba üldplaneeringu arutelu varajases etapis. Hiljem ühines selts sillavastase petitsiooni algatanud supilinnaste (Laura Lilles-Heinsar, Siim Tutt ja Tiia Kõnnussaar) tegevuse-

Mõnus melu Supilinna päeval 2016.

Jaak Kikase foto

ga ning osales avalikkuse teavitamises ning petitsiooni üleandmisel linnale.

Linnavalitsuse augustikuise koosoleku otsusega on autosilla ehitamise kava hetkel maha maetud. Tegelikult tähendab see seda, et linn on autosilla ehitamisele ukse siiski lahti jätnud: praeguses üldplaneeringus silda ehitatavate objektide nimekirjas ei näidata, silla koridor on planeeringus fikseeritud rohealana, kus ehitada ei tohi, kuid asjaolude muutumisel on linnal võimalik silla juurde igal ajal tagasi tulla.

Vaidlused viisid kokkulepeteni

Aasta alguses toimus mitu koosolekut seoses Oa ja Marja tänava rekonstrueerimisega ning projekteerimistingimustega. Vaidlusküsimusi oli rohkesti, kuid mõne koosoleku järel suudeti kokkulepeteni jõuda. Oa tänava puhul võetakse teekatte materjali- ja sõidutee laiuse osas eeskujuks Emajõe tänav. Lisaks kasutatakse liikluse rahustamise võtteid, et vältida sõidukiiruse kasvamist üle lubatud 30 km/h.

Marja tänava puhul oli suurimaks vaidlusteemaks kahepoolse allée taastamine, mille osas jõuti kokkuleppele, et puudele jäetakse kummalgi pool sõiduteed vajalikud taskud, kui järjepideva roheriba ra-

jamiseks ei ole ruumi. Ka Oa tänaval on käimas projekteerimine. Loodame väga, et lepitud projekteerimistingimustest peetakse kinni. Tänav kõrguse osas võib minna vaidluseks veevärgiga, sest viimane on väljendanud absurdset seisukohta, et tänavapind tuleks tõsta 1–1,5 m ümbritsevatest kruntidest kõrgemale.

Selts on linnaga kirju vahetanud ka uute korterelamute ehitamise üle. Viimase aasta jooksul on linn seltsilt kirjalikku arvamust palunud näiteks Herne 45, Herne 47, Kapsa 1 ja Selli 8 osas. Selts on lähtunud ning lähtub ka edaspidi Supilinna teema- ja detailplaneeringutes kehtestatust. Kapsa 1 pu-

Supilinna Seltsi juhatus 2016–2018

Supilinna Seltsi üldkoosolek toimus 20. juunil. Seltsi juhatusse kuuluvad sel ja järgmisel aastal Helen Hiiemaa, Tiia Kõnnussaar, Kristiina Praakli, Tõnu Runnel ja Asko Tamme. Juhib Kristiina. Supilinna seltsi kauaaegne juht Mart juhatusse enam ei kandideerinud, küll aga jätkab Mart juhatusse abistamist planeerimise, ehituse ja arhitektuuri küsimustes.

hul paluski selts linnal kokku kutsuda avalik arutelu, kuna projekteerimisprotsessis oli arendaja mööda vaadanud ala detailplaneeringust, niisamuti näitas seltsi ja linna vaheline kirjavahetus, et linn ja selts ei pruugi detailplaneeringu tähendusest ning selle koostamise eesmärkidest ühtemoodi aru saada. Kapsa 1 avaliku arutelu ühe tulemusena on arendajal lubatud soovitud kümne korteri asemel ehitada kuuekorteriline elamu.

Marja tänava trepp remonti

Detsembri lõpus osales selts linna kutsel Tähtvere trepistiku koosolekul. Rahvasuus Marja trepina tuntud tänavalõik on üks ehituslikke probleemkohti Supilinnas. Trepilooduslik asukoht ning mäe järsk profiil ei luba arvesse võtta kõikide liiklejate vajadusi ega rajada näiteks ratastooli, lapsekäru või -vankriga liiklejate jaoks kaldpinda. Selleks, et olukorda vähemalt raturitegi jaoks paremaks teha, lisatakse Marja trepile veel selle aasta jooksul remonttööde korras rennid jalgratta vedamiseks. Korrastakse ka määnõlvad.

Koostöö linnaga on üldiselt hea

Selts avaldab praegusele linnavalitsusele kiitust, et meie kaks peamist seisukohta – Tähtvere silla väljajätmine ja Supilinna teemaplaneeringu ületoomine – on vastu võetud üldplaneeringus kenasti sees, vaatamata teistsugustele arvamustele isegi valitseva koalitsiooni saadikute hulgas. Tervitame ka linna algatust kaasata Supilinna seltsi arendus- ja ehitusaruteludesse. Tõsi, alati

Supilinna Seltsi tegemisi

- Aprillis 2016 korraldasime Jaanus Libeki eestvedamisel XV Supilinna päevad.
- Juunis toimus seltsi üldkoosolek, kevadsuvel võtsime osa üldplaneeringu ja Tähtvere autosilla aruteludest.
- Suvel seisime Emajõe-äärse papliallee eest.
- Aitasime kaasa mõelda MTÜ Lapsed Õue Supilinna kolimise teemadel.
- Sügisel olid tähelepanu all Supilinna teemaplaneering, Kapsa ja Oa tänava rekonstrueerimine, Tähtvere tänava trepistik ning uute korterelamute ehitamine.

pole seltsi arvamust küsitud või on seda ignoreeritud. Seetõttu leiab linnaosast endiselt uusehitisi, mis ei järgi miljöölale kehtestatud nõudeid, mille linn on sätestanud tema enda kehtestatud alusdokumentides (või on linn ise jätnud rohkesti ruumi nende erinevaks tõlgendamiseks). Selts annab tagasisidet mis tahes projektide kohta ning teeb seda lähtudes kehtivast teema- ja detailplaneeringust, kuid vastutus valdkonda reguleerivate seaduste täitmise ees lasub siiski linnal. Eriti Kapsa 1 näitel võib öelda, et linn hoiab tülivate arutelude puhul pigem madalat profiili ning jätab n-ö musta töö tegemise seltsile. Seltsil, mõistagi, on selleks pädevust küllaga, kuid küsimus on, kas planeeringute täitmise eest vastutaja ehk linn ei peaks alusdokumentides kehtestatud juba eos ise jälgima ja järgima.

Ühistegemised linnas ja linnaosas

Supilinna Selts teeb tihedat koostööd teiste linnaosadega, teavitab ning edastab infot Supilinnas toimuva kohta. Oktoobri lõpus toimus linnaosaseltside juhtide kohtumine. Arutasime seltside ühist tegevust (ühisürituste sari), seltsitegevuse rahastusvõimalusi, üldplaneeringu protsessi ning linnaosaseltside rolli selles. Järgmine kokkusaamine toimub kevadel.

Selts jätkab traditsiooniliselt Supilinna päevade korraldamist. Aprillis toimuva festivali läbi viimine on projektipõhine ning selleks on selts toetust saanud Kultuurkapitalilt, Kodanikuühiskonna Sihtkapitalilt, Tartu linnalt ning sponsoritelt-annetatjalt. Koostöös MTÜ Spordiajaloo Klubiga Alfred osales selts jaanuaris endise supilinnase, Lepiku 14 elanud tõstja Alfred Puusaagi 120. sünniaastapäeva-mälestuspäeva tähistamisel Raadi kalmistul. Koostöös Kesklinna Kooliga korraldasime Supilinna päevade raames koolis avatud uste päeva. Aeg-ajalt on seltsile tehtud ettepanekuid võtta ka muud üritused enda katusse alla või lüüa kaasa nende läbiviimisel. Jõudumööda oleme osa võtnud, kuid seltsi põhitähelepanu lasub siiski linnaosa päevade asjatundlikul korraldusel.

Seltsil on kaks peamist teavituskanalit: Supilinna Seltsi list ning Supilinna grupp Facebookis. Ka meie veebilehel on eraldi rubriik aktuaalsete teemade jaoks. Tõsi, oleme oma veebilehe Supilinna päevade välisel ajal pisut unarusse jätnud, kuid parandame selle vea kindlasti ära.

Ülevaate koostasid
Kristiina Praakli ja Mart Hiob

Mis sai hästi...

- ✓ Nn Tähtvere sild jäeti Tartu uue üldplaneeringu projektist välja.
- ✓ Oa ja Marja tänavale anti välja elamupiirkonnale sobivad sõidu- ja kõnnitee parameetrid.
- ✓ Emajõe äärde paigaldati kiik-pingid.
- ✓ Emajõe 12 aed, Kõrvitsa tänava kuu-riseinad, Lepiku tänava garaažiüksed, Herne 50 värav värviti Supilinna lipuvärvidesse.
- ✓ Supilinna Seltsi pikaajaline esimees Mart Hiob kaitses Tallinna Tehnikaülikoolis Supilinna kogemusel tugi-neva linnaplaneerimise alase doktoritöö.
- ✓ Maikuus tähistati Supilinna spordi-pargis Supilinnas elanud suusatreen-nerite Erna ja Herbert Abeli 100. sünniaastapäeva.
- ✓ Spordiajaloo Klubi Alfred eestvõtet tähistati Supilinnas elanud tõstja

Alfred Puusaagi 120. sünniaastapäeva.

- ✓ Kesklinna koolis korraldati heategevuslik advendilaat.
- ✓ Kutsuti ellu Facebooki grupp „Supilinna Põnnid“.

... ja mis läks viltu

- ✓ Supilinna päevade platsipäevaks kogutud lõkkematerjali süütas keegi juba eelmisel öhtul.
- ✓ Oa tänaval elanud kassi Pätut ründas tema koduhoovis üks juhuslik turist. Vahejuhtum lõppes Pätu surmaga.
- ✓ Supilinna kinnisvarahinnad on tõusnud tasemele, mis jätab vaid rikkamatele võimaluse siia kodu soetada.
- ✓ Linnavalitsus pole ilmutanud soovi rakendada Supilinna teemaplaneeringut (Kõrvitsa 1) ning on järelevalve delegeerinud Supilinna Seltsile. Vaidluste korral võetakse pigem mil-

jööväärtusest mittehooliva arenda-ja positsioon (Kapsa 1), ollakse ise "hea" ja lastakse seltsil olla "paha poliitseinik".

Nii ja naa

- ✓ Sündis Supilinna kohvik. Kahjuks pandi see üsna pea ka kinni.
- ✓ MTÜ Lapsed Õue ehk õuelasteaed soovis Supilinna kolida, kuid pörkus nõuetele vastava hoone ja ala arendamisega seotud väljakutsetega.
- ✓ Linnavalitsus lubas Kapsa 1 korter-majja kaks korda rohkem kortereid kui planeeringus lubatud. Pärast kokkusaamist naabrite ja seltsiga sellest plaanist siiski loobuti.
- ✓ Linnavalitsus otsustas Marja tänava treppide remondi, et rataste ja lapsevankritega oleks lihtsam liigelda. Paraku loobuti põhjalikumast ümber-ehitusest.

Herne pood kutsub supilinalasi igapäevast toidukraami ostma

Legendaarset Herne poodi peavad Raivo Õunpuu abikaasaga – põlised tartlased, kes küll ise kunagi Supilinnas elanud ei ole, kuid on oma hinge siin poe pidamisest pannud ja kohaliku kogukonna täieõiguslikuks liikmeks saanud.

1992. aastal jäi Raivole autoga mööda Herne tänavat sõites üks maja esmalt silma ja siis südamesse. Herne 6 majas oli tol ajal Taliko taarapunkt. Hoone oli üsna kehvast seisusest, räämas seest ja väljast, põrandaidki polnud all, taarakaste ladustati otse liivasele pinnasele.

Ettevõtliku mehe eestvedamisel sai maja uue väljanägemise. Veerand sajandit tagasi avas Herne pood oma ukse. Supilinna inimesed võtsid poe hästi vastu, meenutab Raivo – „mõned suuremad körid lubasid isegi monopolist viina ostmisest loobuda ja uuest poest ostma hakata. Selle peale omakorda ähvardasid monopoli omad poe õhku lasta.“

Edu ja tagasilöögid

Poel hakkas hästi minema: üheksakümnendate keskel oli Herne poe käive suurem kui Meltsiveski poe ja tol ajal kaubandusvalitsusele kuulunud Kartuli poe käive kokku. Hiljem ostsid Herne poe omanikud ka Kartuli poe ära. Varsti tuli see siiski sulgeda, sest poe euronõuetega kohandamine oleks nõudnud kõvasti rohkem raha kui pood iial sisse oleks toonud.

Raivo Õunpuu räägib, et kui poe algusaastatel oli tunda, et supilinalased on oma poe üle uhked, siis tänaseks on keskkond muutunud. Ka inimesed on muutunud, võõramaks jäänud.

Herne poe pidajad seostavad muutust muu hulgas ka Supilinna Seltsi loomisega. Just tol ajal oli tunda, et Herne pood muutus paljudele supilinlastele justkui vaenlaseks. Kuna kohalike elanike vastuseisu tõttu pitsakohvikut teha ei lubatud, otsustati pärast poe laiendamist kohvikut jaoks kavandatud ruumidesse teha hoopis kalapood. Herne poe omanik on tänaseni veidi kibestunud, et naabrid avaldasid kohvikule aktiivset vastuseisu. Oleks võinud ju tulla rääkima nagu mees mehega, mitte seljataga allkirju koguda. Aga kalapood tegutseb se-

Herne 6 majas oli varem taarapunkt.

Harry Duglase foto. (ERM Fk 2018:57)

Et pood Supilinna alles jääks, kutsuvad poepidajad lahkelt ümbruskonna rahvast just siit oma igapäevast toidukraami ostma.

Tiia Kõnnussaare foto

nimaani – kui uks on lukus, tasub veidi oodata või küsida Herne poe müüja käest, ja siis pääseb ka kalapüügi vahendeid valima.

Pood kui kohtumispaik

Siiski on soe suhe paljude supilinlastega säilinud tänini. Just paljude vanemate inimeste jaoks on pood oluline kokkusaamise ja uudiste vahetamise koht. Kord tuli poodi endine supilinnlane, kes elab nüüd juba aastaid Saksamaal. Ta rääkis, kuidas oli kunagi Herne poes kommi ostmas käinud ja

poodi sularaha jätnud, et müüjad saaks poodi tulnud lastele tasuta kommi anda.

Herne poe omanikud panevad supilinlastele südamele, et poodi ei tuldaks mitte üksnes suitsupakki või otsa saanud soola või tikke ostma. Kui ostaksime suurema osa oma igapäevasest toidukraamist Herne poest, jääks pood Supilinna püsima ka aastate pärast. Et väikesed kogukonnapoe lõplikult ei hääbuks, on vaja poepidajate ja klientide ühist panust.

Aliis Liin

Tähtvere silla saaga

Kuigi Facebooki üle visatakse nalja ja seda kirutakse, on tegemist tänuväärse kanaliga: see on osutunud asendamatuks kodanikualgatuste toetajaks ja võimendajaks.

Meenutagem: 2016. aasta maikuu levis Supilinna Facebooki grupis info, et linn kavatseb üldplaneeringusse sisse kirjutada Tähtvere silla rajamise ning lisaks magistraali rajamise Oa tänava kaudu. Neil supilinnastel ja paljudel tartlastel, kes on käinud Supilinna tiigi veerel jalutamas ja nautinud suviseid rannamõnuseid jõeäärse liivarannas, süttisid kiiresti ohutuled. Tundus mõeldamatu, et magistraal rajatakse läbi miljööväärtusliku vaikse elamupiirkonna. Raskeveokitele kavandatav sild läbi tundliku loodusliku ala tähendaks senise puhkeala tundmatuseni muutmist.

Supilinnased asusid tegutsema.

Algus

Esmaspäeval, 23. mail 2016 ilmub Supilinna gruppi lühike teade Virgolt:

„Eks seda Marja tänava silda on tükimat aega heietatud, aga üldplaneeringusse on lisandunud ka Supilinna serva Tähtvere sild ja linnast väljas veel ka põhjapoolne ümbersõit Tiksoja kaudu.“

Postituse alla tekkis lühike, ent kirglik arutelu silla asukoha üle.

25. mail postitab Tiia Supilinna gruppi oma kolleegi Laura analüüsi sillaehituse võimalike mõjude teemal: „Postitan tema põhjaliku analüüsi – mida arvate?“

Järgneb tuline arvamustevahetus, mille käigus supilinnased toovad välja suure hulga argumente silla rajamise vastu ja leiavad, et Laura analüüs on vägagi asjakohane.

Liis kirjutab: „Eskiis on see faas, mida annab kõige rohkem mõjutada ja siin tuleks kindlasti häält teha.“

Veel samal õhtul annavad nii Tiia kui Hannes teada, et linnavalitsus ootab kodanikelt ettepanekuid kuni pühapäeva, 29. maini. Arutatakse, kuidas teemale tähelepanu tõmmata ja linna poole pöörduda: kas üksikisikuliselt, ühispöördumise teel, meedia vahendusel, mõjukate supilinnastet toetusel, läbi Supilinna Seltsi?

Info levib.

26. mail on silla-vastast pöördumist linnale saatmas Eesti Maaülikool, Tähtvere Selts, Klubi Tartu Maraton jt.

Jõeäärne allee, mis ühendab Supilinna rannaga, on tartlaste ja Tartu külaliste meelispaiku.

Jaak Kikase foto

Mure on aga endiselt õhus. Kas kodanike protestidel on piisavalt jõudu?

27. mai pärastlõunal kirjutab Josh, kes ilmselt väljendab paljude linlaste tunnet: „Tahaks juba kusagile allkirja anda!“

Umbes tund hiljem kirjutab Siim: „Võin kampaania algatamise petitsioon.ee le-

hel ära teha (seal hea, et saab ka meiliaadressiga allkirjastada) ja ilmselt siinsete aktiivsete inimeste abiga saab pühapäevaks märgatava arvu allkirju kokku küll.“

Ametlikult välja kuulutatud tähtajani, mil eskiisi kohta saab linnavalitsusele tagasisidet anda, on jäänud vaid paar päeva.

Facebookis jätkub avalik arutelu petitsiooni vajalikkuse, selle teksti ja levitamiskanalite üle.

Initsiatiivgrupp langetab otsuse petitsioon avaldada. Tiia toimetab Laura koostatud analüüsi petitsioonile sobivaks. Lisatakse ka online-arutelul osalenute mõtteid; tekst on enne avaldamist kõigile avalikult Google drive'is üleval ja ka muud detailid räägitakse 28. mail samas arutelugrupis enne avaldamist läbi. Kogu protsess on Supilinna Facebooki grupis loetav veel praegugi ja pakub suurepäraselt materjali mõnele kodanikuühiskonna toime mehhanisme käsitlevale uurimusele.

Edasimineku

29. mail kohtuvad Tiia, Mart, Siim ja abilinnapea Jarno Laur – mõnedki neist üksteist esimest korda silmast silma kohates – Supilinna rannas silla planeeritavas asukohas. Kaameraga on kohal TV3, kes on veel avaldamata petitsioonist salapärasel moel teada saanud ja küsib kommentaare.

29. mai hilisõhtuks on petitsioon valmis ja üleval, kuid et on nädalavahetus, muutub see avalikuks alles järgmisel päeval, **30. mail** (<https://petitsioon.ee/tahtvere-silla-vastu>). Pange tähele, vaid nädal pärast Virgo esimest selleteemalist postitust!

„Supilinna läbiva Tähtvere silla ja automagistraali rajamine haavab piirkonna esteetikat ja miljööd. Sild ja suur tee lõikaksid linnaelaniku ära looduskeskkonnast ja supelrannast, samuti lõigataks katki ühendus kahe sportimisala, spordipargi ja dendropargi vahel. Magistraal vahetult tiigi ääres halvendaks tiigiümbruse, su-

pelranna ja jõeäärse ala kvaliteeti loodusliku puhkekohana olulisel määral. Liiklus tooks endaga kaasa oluliselt suurenenud müra- ja õhusaaste. Kaldaäärne miljöö oma puhta õhu, vaikuse, konnade ja ööbikutega kaoks,“ sedastatakse petitsioonis.

Allkirju hakkab tulema nagu seeni pärast vihma. Paljud inimesed kirjutavad petitsiooni alla oma toetavad mõtted.

30. mail räägivad abilinnapea Jarno Laur ja Mart teemast Vikerraadio Uudis+ saates.

Päev hiljem pannakse Supilinna Facebooki grupis punkt 25. mai postituse arutelule. Tulnud on üle saja kommentaari. Mirko Ojakivi tänatakse asjaliku silla teema kajastamise eest Uudis+ saates.

Ühismeedia – see on jõud!

3. juuni Postimehes kirjutab Juhan Javois: „Ärge tehke Tähtvere silda!“ Teema on üleval ka Vikerraadio uudistes. ERRi portaal kirjutab: „Tähtvere silla rajamise idee paneb inimesed pead vangutama. Vähem kui nädalaga on oma vastuseisust allkirja näol teada andnud ligi tuhat inimest.“

5. juunil kirjutab Delfi: „Supilinlased protestivad silla ja magistraaltänaava rajamise vastu: kaldaäärne miljöö oma puhta õhu, konnade ja ööbikutega kaoks!“

Petitsioon on allkirjastamiseks üleval kuni pühapäeva, 5. juunini. Info levib suust suhu, sotsiaalmeedias, erinevates listides ja ajakirjanduses, randa on üles pandud flaierid, mis kutsuvad inimesi petitsioonile allkirja andma.

Vähem kui nädalaga saab eesmärk täidetud. Kokku on silla vastu kogutud 1922 allkirja. Pärast topeltallkirjade eemaldamist jääb 1888 allkirja.

9. juunil kirjutab Tartu Postimehe ajakirjanik Jüri Saar lehes, et Tähtvere sild on

üks uue üldplaneeringu suurematest valupunktidest.

Tulemus

28. juunil kohtuvad Kristiina, Tiia ja Laura linnapea Urmas Klaasi ja linnavolikogu esimehe Vladimir Šokmaniga ning annavad petitsiooni ja koostatud materjalid ka ametlikult üle. Kohal on ka Tartu Postimees. Linnapea avaldab petitsiooni kirjutajatele toetust: supilinlaste pöördumine on mõistetav ja selge.

Nii enne kui ka pärast seda sündmust toimuvad Raekoja saalis üldplaneeringu eskiisi ja sellele laekunud ettepanekute arutelud. Silla teema on iga kord üleval ja Supilinna seltsi esindajad kohal.

Augustis otsustab linnavalitsus, et Tähtvere sild võetakse arengukavast välja. Tartu Postimehes ütleb Tartu üldplaneeringu- ja arenguteenistuse juhataja Indrek Ranniku: „Linnavalitsuse otsus tähendab seda, et Tähtvere silda ei ole transpordiskeemi kaardil, seda ei näidata sildade nimekirjas objektina. Praegu pannakse silla mõte täielikult kalevi alla, aga selle saab välja võtta, kui häda on käes.“

Seega on sild selleks korraks kavast maas! Kuid nagu kiire Google'i otsing näitab, kipub see umbes iga viie aasta tagant jälle pildile tõusma. Supilinna inimestel on nüüd aga olemas väärtuslik kogemus, kuis algatusvõime, koostöö ja argumenteeritud väitlus aitavad oma linnajao huvide eest seista ning linnaga asjalikke läbi rääkimisi pidada.

Siim Sutt

Supilinna tiigis ujuvad kajakad, pardid ja luiged, kevaditi kostab siin vägev konnade koor. Silla rajamine oleks tiigiasukate elupaiga tõsisesse ohtu seadnud.

Tiia Könussaare foto

Meie peame igapäev seda viletsat uulitsat mööda käima

Marja 28 tänavavaade läinud sajandi 80ndatel.

Harry Duglase foto (1983).

Tänavate ja kõnniteede seisukord on igivana probleem. Ligi sada aastat tagasi sooviti kõnniteel eelkõige konte murdmata ja ukerdamata kõndida ning sõidutee ei tohtinud hobuse jalgu murda.

Supilinnas olid probleemsemad Herne, Tähtvere ja Marja tänav. Elanikud ei istunud käed rüpes, vaid pöördusid probleemide lahendamiseks linnavalitsusse.

Kaebused Herne uulitsalt

1926. aasta veebruaris jõudis linnavalitsusse Herne uulitsa majaomanikelt ja elanikelt järgmine kiri: „Detsembri kuul lõhuti Herne uulitsa lõpul A le Coqi mustavee kraavi päält sild ära, kust jookseb vahetpidamata solgivesi Emajõkke. /---/ See sild on ehitatud pritsimeeste seltsi eestvõttel linnavalitsuse poolt aastat 10 tagasi. Seks sai sild ehitatud, et kui juhtub õnnetus, et oleks võimalik Postijaama luha poolt juurde pääseda. Sest kraavi kaldal asuvad suured kahekordsed majad kus elab üle 100 inimese. /---/ Herne uulitsa lõpp on niivõrd sügisel ja kevadel mäda ja porine, et tühja vankriga hobune läbi ei saa, koormavedu see on hobuse tapmine. /---/ Seega palume Tartu linna valitsust meie nõudmist rahuldada et sild saaks peale pantud nagu ta enne oli. /---/”

Järgmine märgukiri Herne tänavalt läks

teele sama aasta juunis: “Erne uulits on üks käidavamatest uulitsatest linnas, mille prügitamise kallal küllalt kantsleil laua taga räägitud, kuid tegelikult tema prügitamise juure hakatud ei saa. Nii veeti 1925. a kevadel liiv prügitamise jaoks kohale, kuid suvel veeti see mujale, ainult kohale jäi mõnikümme kivi. Hra linnanõunik Kase käest järele pärides saime vastuse: Tuleb järjekorras tegemisele. Niisiis võime järjekorda oodata kuni mõni kas lampkasti kukkub ehk jala murrab, siis vahest ärkab linnavalitsus järjekorra juure. Ei nii see ei lähe. Meie peame igapäev seda viletsat uulitsat mööda käima ja hobusega sõitma. See pärast on meie tungiv palve: 1 Erne uulits kohe ümber prügitamise alla võtta ühes mustavee torude kõrvaldamisega kõnnitee kohalt uulitsa jaoesse. 2 Mustavee äratõmbe jaoks Kartuli uulitsale laiema torud, ehk abitorud praeguste kõrvale seadida.”

Konarlik kõnnitee Tähtvere uulitsal

1926. aasta mais saatsid kirja Tähtvere tänav elanikud: “Paari aasta eest saime oma palve peale Tähtvere uulitsale korraliku, olgugi kitsa kõnnitee endise jalgumurdvate asemele ja olime selle eest tänulikud. Läänud 1926. a aasta hilissügisel tõmmati Tähtvere uulitsale ainsa kõnnitee alla Uli-la elektriijaama kõrgepinge juhe, kusjuures külmetanud mulla tagajärjel kõnnitee kivitahvli tagasiasetamisel üks ühele, teine teisele poole viltu sattusid, mitmed

purunesid ja sillutuse munakivid kahel pool jalgteet kivitahvli rida hoopis panemata jäid. Selle tagajärjel on meie ainus kõnnitee praegu ebatasane, kitsas, järskude äärtega – tahvli on kõrgel ja kahel pool neid ma sees vaod – ning kõndimiseks väga ebasoodne. Kuna Tähtvere uulitsat ja tema kõnniteed peale samal uulitsal asuvate kodanikkude veel teiste Tähtvere linnaosa uulitsate elanikud kasutavad, siis palume meie allakirjutanud, kõrgesti austatud linnavalitsust. Lasta Tähtvere uulitsa ainsa kõnnitee kivitahvli korda seada nii et nendest kujunev jalgteet taasane oleks, siinjuures purustatud tahvli asemele uued pannes. Need tahvli mitte pikuti, vaid põigiti kõnniteele asetada, mille läbi kõnnitee laiem saaks, mis elava liikumise juures väga vajalik, sest teisel pool uulitsat ei ole kõnniteed ülepea mitte olemas ja kõnnitee servad kivitahvli ääres munakividega jälle lasta ära sillutada. Praegu on seal vaod mulla sees, kuhu vesi ja pori koguneb. /---/”

Marja uulitsal on pime

Marja tänav elanikud läkitasid 1927. aastal teele eriti põhjaliku kirja: “Tartu linna Marja uulitsa vanemad elanikud mäletavad seda aega umbes 50 aastat tagasi kui selles uulitsas alles mõned majad olid ehitatud ja see uulits kevade ja sügise päris pori mülge ja koormatele läbi pääsmata oli. Sel ajal oli aga linnavalitsus elanikudele sügavate kraavide kõrvale laud seadnud ja seda teed valgustasid petroleumi laternad: ja nüüd peame tunnistama, et meil Marja uulitsas valgustust sugugi ei ole. /---/ Pimeduse pärast on ka liikumine kevadel ja sügisel iseäranis halb. Parempoolne jalgteet on algusest peale halb. Maja nr 1 juures on jalgteel kivid, nr 3 juures seisab vesi jalgteel, majade nr 5, nr 7-9 ja nr 11-13 omanikud on jalgteed omal kulul täitnud, nr 15 juures seisab vesi jalgteel sest see koht on märksa madalam kui sõidutee, nr 17-19 juures on jalgteel kivid, nr 21 juures seisab vesi jalgteel, sest sõidutee on kõrgem. Pahempoolne jalgteet on kohati kõrgem kui sõidutee, aga selle vigu ei maksa enam harutama hakata. Peab veel tähendama, et mõned lampkastid kõrgemal on kui maapind ja kes ei tunne teed, komistab. Üleüldse peab tunnistama, et terve Marja uulitsa sõidutee rööpeline on ja tungivalt parandamist tarvitab. Linnavalitsus las kis küll enne valimist mõni aasta jalgteede peale kruusa laotada, aga see ei parandanud nende seisukorda. /---/”

Tolleaegse linnavalitsuse kiituseks peab ütleva, et kaebustele reageeriti kiiresti, enamasti suudeti probleem kas lahendada või püüti seda leevendada.

Lea Teedema

Õnnelik lapsepõlv

Supilinna elust ja olust pool sajandit tagasi on üsna vähe fotosid või pilte, mida laiem auditoorium oleks näinud. Ometi on nii mõneski pildile püütud hetkes hoomata ajastule ainuomast vaimu ja meeleolu.

Eks iga endise või praeguse supilinnase kodus on mõni foto, aga nende üles otsimine, süstematiseerimine ja säilitamine nõuab aega ja vaeva, ja kiirel ajal on muidki tegemisi kui vanades fotodes kaevamine. Kuid et seda lünka pisut täita, leidsin Maie Ojamaa ja Ellen Aunini erakogudest mõned fotod ajavahemikust 1957–1975.

Maie Ojamaa elas tookord Herne 40 suures üürimajas ja Ellen Aunin XX sajandi alguses ehitatud puiteramus Allika 4. Tänapäevastes terminites, sest näiteks Allika 4 oli XX sajandi alguses lihtsalt "Wohnhaus in Dorpat, GrenzStrasse sissepääsu tänaval", st aadressigi polnud. Ja Allika tänava kõrval, nüüdse spordipargi asemel laius karjamaa ning linna prügimägi.

Urmas Aunin

1. Töö on Herne 38/40 hoovilastele lust ja lõbu, kui käsil on puuriida ladumine.

2. Allika 4. Laps uudistab leide, mida on õue tassunud nii töömehe- kui ka suuremad poisid. Suuremad poisid said oma haaravamad "leiud" tookord linna prügimäelt, ka aastal 1975.

3. Herne 40. Laps saab sünnipäevakingituseks oma esimese jalgratta 1957.

4. Herne 38/40. Pool sajandit tagasi. Hoovilapsed tähistavad sünnipäeva. Hoovitaimestik on jõnglastest veel mitu korda pikem.

Ajaloo- ja fotohuvilistele: vt ka Agnes Joala fotoblogi <http://jalutuskaikajas.blogspot.com.ee/>.

Lepiku üürimajas kees vilgas elu

Lepiku 1 asuva puumaja korterid on alates läinud sügisest müüki pandud ja ootavad uusi omanikke. Elu vana kollase üürimaja seinte vahel oli aga värvikas ja kirev, kirjutab Brit, kes elas viimased viis aastat maja teisel korrusel.

Mäletan selgesti üht õhtut, mil olin äsja korterisse kolinud: jõudsin töölt koju ja leidsin eest küdeva ahju, kuigi elasin üksinda, korteri uks oli lukus ja ühtki inimest läheduses polnud. Hiljem selgus, et majahoidja, kes tegi parajasti kõrvalkorteris remonti, oli otsustanud lahkelt ka minu ahju kütta, kuid tema tööpäev sai läbi ja ta läks ära koju. Pärast minu protesti säärane lahkus enam ei kordunud.

Kirev nagu elu ise

Supilinnas elav rahvas on mulle alati tundunud sama kirev nagu elu ise. Nii ka siin majas. Oli naaber, kes mind alati tibukeseks kutsus ja küsis mind kohates iga kord, kas ma ikka vihmavarju kaasa võtsin. Oli naaber, kes palus hommikul peaparanduseks poest viina tuua. Oli naaber, kes kaebas, et käin öösel duši all. Oli naaber, kes kaebas, et ma oma korteris kõnnin. Oli naaber, kel polnud kütmiseks puid, kuid kes käis talvel poolalasti ringi, ehkki minul oli samal ajal seljas kolm kihti rõivaid. Oli naaber, kes harjutas klaverit, ja teine, kes harjutas mingit keelpilli. Oli naabreid, kes teineteist nähes ajasid tundide viisi juttu, nii et pidasin neid algul headeks sõpradeks, kuigi hiljem minuga rääkides nad ainult halvustasid teineteist.

Värvikad mälestused seostuvad mul koridori kuivkempsuga, mida tuli jagada kahe naaberkorteriga. Ehkki kuivkempsu hõngu oli alati tunda, haises see ühel öösel eriti kahtlaselt. Kui tule põlema panin, nägin, et kempsu põrand oli ühtlaselt pruun. Kellegi pruune jalajälgi täis oli ka koridor, kus olin juba kõndinud. Mopp, millega oli proovitud vetsupõrandat koristada, oli samuti ühtlaselt pruun. Ei ole vist imestada, et pärast seda panin koridori astudes alati tule põlema.

Isemajandav Lepiku

Lepiku tänava üürimaja oli koht, kus majahoidja ei saanud veetorudega tegeleda, sest parajasti polnud õige kuuseis. Suvehommikutel urises garaažide ees sinna mingil het-

Elu Lepiku 1 vana puumaja katusel all oli värvikas ja pani mõnigi kord kannatuse proovile. Nüüd on hoone omanikuks haldusfirma, kes korterid oma kodu soovijatele müüb.

Brit Peensoo foto

kel ilmunud tööstuskülmik ning käis usin maasikate ja kirsside kaalumise. Ühel päeval avastasin aga, et hoovi on rajatud viinamätetigude kasvatuseks. Kuuride küljes jällegi rippus ümmargune peegel, et tagasi peegeldada naabermajas elavate inimeste negatiivne energia, kes olid koerte haukumise pärast korduvalt politseisse pöördunud.

Hoovis elas nimelt kaks majahoidjatele kuuluvat koera: Pätu, pisike pontsakas krants, ja Rossu, suur müdinal liikuv rotweiler. Nende lemmikkoht kontide peitmiseks tundus olevat minu tulbipeenar. Pätut võis sageli näha Lepiku tänaval ringi vudimas, sest ta kippus värvast välja lipsama. Ehkki hoovis olid mõlemad koerad mu suured sõbrad, läks Pätu mind tänaval kohates alati demonstratiivselt teisele poole teed ja eiras mu katseid teda tagasi koju kutsuda.

Kurja koera silt värvaval oli aga täiesti omal kohal, sest võõraid koerad ei sallinud. Kord, kui sünnipäevakutsele kirjutasin, et tulge tänavapoolsest uksest sisse ja ärge ometi hoovi minge, suundusid mu sõbrad loomulikult otsejoones hoovi ja pidid ähvardava koerteduo eest esimesse ettejuhtuvasse trepikotta pagema.

Loodus tikkus tuppa

Vanale majale ja suurele hoovile kohaselt tikkus loodus lausa tuppa. Minu magamistoas akna kohal pesitsesid tuvid, kelle hommikust kudrutamist oli tore kuulata. Vahel oli neil aga tüli majas ja siis langes sulgi akna taga nagu lumeräistsakaid. Tagahoovis, majast mitu korda kõrgemate puude otsas pesitsesid tihased ja kuldnokad ning hoovi taganurgas laulis suviti ööbik. Õhtuti asendas kompostihunniku läheduses siil, pimedal suveööl aga võis näha nahkhiiri oma

tavalisi ringe tegemas. Eks tuppa tikkuvaks looduseks võib nimetada ka pakast, mis kargetel talvepäevadel kütmisest hoolimata temperatuuri toas 14 kraadi lähedal hoidis.

Nähtamatu majaomanik

Majaomanikku ei kohanud ma viie aasta jooksul kordagi, kõiki asju ajasid ja remonditöid tegid majahoidjad. Tänini huvitab mind see, miks on maja väljast ainult osaliselt värvitud. Siiani olen kuulnud kahte võimalikku selgitust. Üks lugu rääkis sellest, et joodikutest maalrid ei tulnud pärast esimese palga kätte saamist tagasi tööle, teine aga sellest, et töölaagris osalevatel tudengitel tekkis aadressiga segadus, mistõttu pooled tudengid värvisid üht ja pooled teist Lepiku tänava maja. Kui keegi teab, kas üks neist lugudest on tõsi või kuidas tegelikult oli, võiks oma teadmisi jagada.

Möödunud augustis aga ostis maja ära kinnisvarafirma. Paar kuud pärast seda leidsin oma postkastist järgmise meili (muutmata kujul): „Anname teile teada, et homsest on teie kõrval olev korteriomand müüdud, mis hõlmab siis esikuosa ja wcd. Sellega seoses tuleb teil hakata kasutama maja tagumist sissepääsu ja esimesel korrusel olevat wc.“

Kui võtta arvesse, et alumise korruse vetru jõudmiseks tulnuks minna trepist alla hoovi, ümber maja ja läbi kahe ukse, pole vist ime, et asusin samal päeval asju pakki. Umbes nädala pärast oli eluperioodist Lepiku 1 majas saanud minevik. Loodan südamest, et majja kolib seltskond häid inimesi, kes annavad vanale kõverale hoonel uue elu. See koht on seda väärt.

Brit Peensoo

Valiti Supilinna Parim Maja 2017

Supilinna selts on Supilinna Parima Maja tiitlit välja andnud aastast 2004. Tänavu sai austava tiitli Meloni 26 asuv rõõmus kollane elamu. Palju õnne pererahvale!

Mart Hiobi foto

Möödunud aasta rõõmustas kenasti korda tehtud majade ja uusehitistega. Parima maja valimisel oldi üsna üksmeelsed.

Supilinna Selts on Supilinna Parima Maja tiitlit välja andnud aastast 2004. Selle tunnustuse eesmärk on järjepideva korrastamise ja keskkonda sobituvate uute hoonete ehitamise toetamine.

Mida hinnatakse?

Kordategemisel hinnatakse eriti kõrgelt ajaloolise materjali säilitamist – sh välislaudis, uksed-aknad, aga ka sarikad, sokkel, piirde- ja nurgalauad, kinnitusvahendid jne. Kui algupärane materjal on hävinud, peaks asendus olema võimalikult hea koopias. Uute hoonete puhul eelistatakse ajaloolisse keskkonda sulanduvaid maju, millel on sarnane vorm, proportsioon, materjalikasutus ja piisavalt tagasihoidlik värvilahendus. Arvestades pärandarhitektuuri iseloomu, ei ole uute hoonete puhul soositud liigne kõrgus, pikkus või laius, lamekatus, räästaste puudumine, rõhtaknad ja teised alates 1930ndatest laiemalt levima hakanud kujundusvõtted.

Kuidas valitakse

Supilinna parima maja valimisel on osalenud nii seltsi liikmed kui ka asjatundjad väljastpoolt seltsi. Kindlat komisjoni ei ole välja kujunenud, kuid selle kokku kutsumise ja juhtimisega on tegelenud allakirjutanu. Otsustamisel on püütud saavutada konsensuslik tulemus. Sel aastal osalesid hindamisel peale seltsi liikmete ka linnavalitsuse spetsialistid kultuuriväärtuste teenistusest. Parima maja valimisel oldi võrdlemisi üksmeelsed.

Uushoonetest sai kiita Tähtvere tänava maja

Möödunud aasta rõõmustas mitmete kenasti korda tehtud majadega Supilinnas. Uushoonetest arvati miljöösse kõige paremini sobivat Tähtvere tn 18b maja, mis asetub kõrvalhoonetega ansamblisse. Tegemist on Supilinna kõige moodsama tänavalõiguga, kus leidub 1930ndate hoonestust, mis aga järgib siiski traditsioonilisi arhitektuurivõtteid. Uus hoone on äratuntavalt tänapäevane, kuid tänu sokli-, räästa- ja harjajoone kokkuvõtmisele naabermajaga, avatäiendete proportsioonidele, materjalikasutusele ja värvivalikule ei häiri see silma, vaid täidab eeskujulikult juba enne teist maailmasõda ehituskruundiks kavandatud augu tänavalaotises. Tähtvere tänava teisel poolel

esineb seevastu Supilinna vanimaid maju, kuid Tähtvere tn 18b uushoone haakub rõõmustavalt ka selle osaga miljööst.

Maitsekalt renoveeritud ajaloolised majad

Korrastatud ajaloolistest majadest väärivad esiletoomist õige mitmed nii Emajõe, Meloni, Tähtvere kui ka Herne tänaval. Viimasel on kaks hoonet saanud uue väljanägemise – Herne tn 52 ja 54. Herne tn 54 ühekorrueline hoone oli sedavõrd halvas seisus, et säilitamisväärsset jäi remondi käigus alles õige vähe. Taastatud ja laiendatud hoone on aga igati keskkonda sobiv ning asendatud materjal järgib hästi algupäraseid eeskujusid. Samamoodi on Herne ja Marja tänava nurgal asuv maja nr 52 ilusasti korda tehtud. Siin on algsest majast säilinud rohkem, kuid välisviimistlus – laudis, uks, aknad, katus – on uus. Õnneks on uued materjalid valitud sobilikud ning on järgitud ka ajaloolisi ehitusvõtteid – aknad on toodud välisseinaga samasse tasapinda, säilitatud on püstlaudise vöö sokli peal (mis aga puudus algses projektis), akende piirdeliistud ja hoone nurgaliistud on kaunistatud sarnaselt algupärasega. Tähelepanu väärib petikakende tähistamine piirdeliistudega, mis tuleneb maja pro-

jekteerimise ajal 1896. a oluliseks peetud nõudest tagada sümmeetriline avatäidete asetus isegi juhul, kui aknaauke ei olnud vaja. Siiski on väike kõrvalekalle algsest lahendusest, sest tänavapoolse esimese koruse petikakna asemel on olnud teine uks.

Emajõe tänaval on saadud ühele poole maja nr 6 välisviimistlusega. Tegemist on juugendliku 1914. aastast pärit hoonega. Aastatepikkuse töö tulemusel on korrastatud hoone krohv koos lihtsate, kuid mõjuvate kaunistustega, paigaldatud uus katus ja osaliselt vahetatud aknad. Remondi käigus on ehitatud eluruumid põõningule, mistarvis on hoonele lisatud kaks uut vintskappi, mis kahjuks ei haaku kõige paremini hoone algse voolujoonelise käekirjaga.

Selle aasta Supilinna parima maja valimisel paistsid silma kaks Meloni tänaval korda tehtud 19. sajandi lõpu – 20. sajandi alguse elamut. Meloni tn 2 on ehitatud 1891. aastal praegusest veelgi väiksemana – see on voorimehe Peeter Partsi elamu, mis püstitati 1888. a naaberkrundist eraldatud maatükile. Maja tänane omanik on nii pea- kui kõrvalhooneid remontinud hoosalt juba aastaid ja paistab, et töö hakkab vilju kandma. Elamul on säilitatud ajaloolised aknad ja välislaudis. Esile tõstmist väärivad ka saelõikega sarikad ja sobilikud

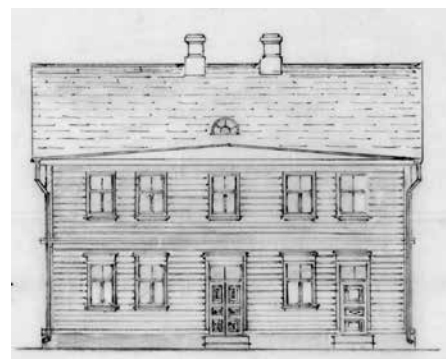
akna- ja nurgaliistud. Lisaks elamule on püstitatud sobilik plankaed ja korrastamisel on ka ajalooline tallihoone hoovis.

Supilinna Parim Maja 2017

Supilinna Parim Maja 2017 on aga Meloni tn 26 elamu. Tegemist on 1901. a ehitatud majaga, millest on püütud remondi käigus võimalikult palju säilitada. Peremees ei ole pidanud vajalikuks välja vahetada välislaudist, aknaid ega isegi vihmaveetoru- de kinniteid. Esiletoomist vääriv detail on välisakende kättimine, ajalooline töövõte, mis ei ole tänapäeval väga levinud. Laudis on linaõlivärviga rõõmsat kollast tooni värvitud, piirdeliistud tuhmrohelist ja pruun uks on saanud valged rõhutused. Majal on uue valtsplekk-katus ja sarikaot- sad on ajaloolisel eeskujul saanud ilulõike. Ka siseruume on korrastatud kooskõlas hoone välisusega, kasutades ajastutruud lubikrohvi ja muid materjale.

Võime heameelega tõdeda, et kõik kirjeldatud majad on igati eeskujuks edasisele korrastus- ja ehitustegevusele nii Supilinnas kui ka teistes ajaloolistes linnaosades.

Mart Hiob

Et eakaid hooneid renoveerida, tuleb tihti peale tagasi juurte juurde minna ja uurida, mis oli projekteerija algne kavatsus. Ülemisel pildil Emajõe 6 projekt aastast 1914. Alumisel pildil Herne 52 projekt aastast 1896.

Teadus Supilinnast — supilinnoloogia?

Tartu ülikoolis ja Eesti kunsti-akadeemias on Supilinna kohta koostatud mitu magistritööd. 2016. a augustis kaitses Mart Hiob Tallinna tehnikaülikooli ehitusteaduskonnas Supilinna teemalise doktoritöö.

Doktoritöö fookus on Eesti linnaplaneerimise teoorial ja praktilisel väljakujunenud ajaloolises linnakeskkonnas, mille näite- na on kasutatud Supilinna. Teostati mitu uurimust ning koostöös Nele Nuti ja teiste- ga kirjutati teadusartikleid, mis on avaldatud ka rahvusvahelistes ajakirjades. Doktoritöö koosneb kuuest artiklist, mille sisu ja järeldused on töös kokkuvõtvalt esitatud.

• **Supilinn kui ehe näide 19. sajandi linnaplaneerimisest.** Supilinnal on enam kui 200 aasta pikkune planeeritud linnaosa ajalugu. Tänu arendustegevuse puudumisele nõukogude oku- patsiooni ajal on Supilinn säilinud eheda 19. sajandi linnaplaneerimise näitena, mille sarnast teist on Ees-

tis pea võimatu leida. Nõukogude- aegsed planeeringud, mis Supilinna puhul jätkasid sõdadevahelise vaba- riigi ideoloogiat, nägid ette kogu hoo- nestuse lammutamise ja taaspüstita- mise, kuid neid ei viidud erinevatel, eelkõige majanduslikel põhjustel ellu.

- **Endisest agulist kallihinnaliseks elupiirkonnaks.** Juba nõukogude aja lõpupoole hakati linnaplaneerimises nägema ajalooliste puitasumite väär- tust. Täna on endisest agulist saan- nud üks Tartu kallihinnalisemaid elamurajoone.
- **Supilinna areng kajastab muutusi ühiskonnas.** Üldplaneeringute koostamine Supilinnas peegeldab taasise- seisvunud Eesti üleminekut autori- taarselt mudelilt demokraatlikule. Kui 1999. a Supilinna üldplaneeringule oli tugev vastuseis – sajad protestialkir- jad –, siis kehtiv Supilinna teemapla- neering kiideti 2014. a heaks elani- ke suurel toetusel. Sarnased arengud on toimunud ka mujal Eestis. Samas ei tohi inimeste heakskiidu otsimisel ära unustada, et ka ekspertidel on en- diselt tugev roll heade planeerimisla-

henduste väljatöötamisel. Tuleb mee- les pidada, et planeerimine ei saa olla lõpuni objektiivne, vaid sõltub alati isiklikest eelistustest. See kehtib nii ta- vainimeste kui ka ekspertide ja otsus- tajate ehk poliitikute kohta.

- **Supilinn kui elav näide gentrifika- sioonist.** Supilinn on ka hea näide teoorias laialdaselt kirjeldatud linna- arengu nähtuse – elavustumise või keskklassistumise ehk gentrifikatsioo- ni kohta. Elavustumine toimub mit- mes laines ja tänapäeval on Supilinnas vaadeldav juba kolmas laine viimase 20–30 aasta jooksul. Muutused on kaa- sa toonud nii elanikkonna vahetumise kui ka kõrgema hinnangu ajaloolise- le pärandile. Doktoritöös juhitaksegi tähelepanu olemasolevate väärtus- te säilitamise ja edasiarendamise va- jadusele, mitte vaid uute loomisele, nagu on seni olnud traditsioonilises ruumilise planeerimise praktikas ta- vaks.

Doktoritööga on võimalik tutvuda Tallinna tehnikaülikooli elektroonilises raamatuko- gus aadressil <http://digi.lib.ttu.ee/i/?5979>.

Kassidel on siin kuninglik põli

Miaula tähendab draakonite keeles kassi, teatas mu noorem poeg, kui kassipojale nime mõtlesime.

Kassipoja valik läks libedalt: pesakonna kõige uudishimulik, hakkajam ja targem („Emme, ta oli ainus, kes ei roninud jalgupidi piimakaussi!“) kolis elama meie koju Tähtvere tänavas.

Supilinna kassidel on kuldne põli. Nad peesitavad treppidel, kükitavad väravapostidel, lamasklevad aknalaudadel. Pilutavad laisalt silmi ega vaevu peadki pöörata, kui neist möödud. Ja supilinnased on valdavalt sõbralik rahvas: aitüma lahketele üleia-naabritele, kes ei tee numbrit, kui meie Miaula peab ka naaberõue oma territooriumiks. „Ongi tore, meie lapsed saavad ka kassile pai teha,“ lohutavad üleaedsed kohmetut kassiomaniikki, kui Miaula endastmõistetavalt nende grillipeole jalutatab.

Muuseas, väikestele kassisõpradele: Supilinna kassid on inspireerinud ühe peatüki mu lasteraamatust „Martti läheb kooli“. Draakon on raamatus muidugimõista ka. Ja järgmise raamatu „Mäo, kasside kuningas“ kangeline on otse loomulikult kass!

Tiia Kõnnussaar

Emakass Miaula.

Tiia Kõnnussaare foto

Tirina supiretsept

Raul Oreškin: retsept ei kannata asjata Ukraina vanaema nime

Minu isapoolne vanaema elas Lvivis ning tihtipeale veet-
singi oma suvevaheajad „kauge-
gel maal“ vanaema juures.
Baba, nii me teda kutsusime,
lubas meil tihtipeale toiduga
mängida, mis Valga vanaema
juures ei tulnud kõne allagi.
Mäletan, et võisin Babaga küp-
setada erikujulisi, lausa imelis-
te mustritega pannkooke, ni-
ristades peene joana tainast
pannile. Eks need olid niiõelda
pühapäevavanaema-rõõmud,
ja minu omad muidugi ka!

Meie peres tegid kõik süüa,
vanaemad nagunii, aga ka ema
ja isa. Lapsena meeldisid mulle
enim pühade-eelsed ajad, kui
ema ja isa jäid pikkadeks õh-
tutundideks kööki, et pasteeti,
sülti, kapsarulle ja muud head-
paremat valmistada. Oli väga
turvaline oma toas uinuda, kui
ema ja isa samal ajal köögis
pannide ja pottidega kolistasid. Küllap minu tänane suhe toiduga ongi pigem
soov lapsepõlvest kaasa võetud turvatunnet alateadlikult pikendada.

Isa igatses ikka hapukate ja õliste ukraina toitude järele ning nii segunesid
meie köögis erinevad maitset; paljusid toite söime me tihtipeale teistmoodi kui
teised pered. Eks ikka seetõttu, et Baba kööginipid elasid meie peres oma elu. Nii
näiteks panen tänini värskekapsaborši keetes peedi eelmisel õhtul äädikamari-
naadi alla, et supile hapusust juurde lisada. Äädikas annab peedile ja hiljem ka
supile kuninglikult punase värvi ja kes ei teaks, et hea toidukord algab ikka sil-
madega söömisest. Head isu!

Ukraina vanaema borš

- 1 kg kartulit
- 0,5 kg porgandit
- 1 keskmine kapsas
- 0,5 kg keedetud peeti
- 1 kg liha
- puljongit
- 2 sibulat
- soovi korral küüslauku
- petersellilehti
- hapukoort

Eelmisel õhtul: pane peedikuubikud äädikamarinaadi alla.

Supikeetmise päeval viiluta porgandid ja prae neid pisut potipõhjas koos õli-
ga. Lisa kuum vesi. Seejärel lisa puljong (kas varasemalt valmis keedetud või
kuubikud).

Natukese aja pärast lisa tükeldatud kartulid, seejärel üsna kohe ka kapsas ning
peet.

Kui soovid pisut hapukama maitsega suppi, võid lisada ka peedimarinaadi.

Prae sibul ja küüslauk eraldi pannil ning lisa need supile koos kapsaga.

Küpseta liha eelnevalt ahjus ja lisa see supile kohe, kui supp on tulelt tõstetud,
nii jääb supileem selge.

Lase maitsetel pool tundi seguneda, seejärel serveeri koos petersellilehtede ja
hapukoorega.

**Raul pakub hüva rooga Lev ja Leevikese ko-
dukohvikus.**

Lauri Kulpsoo foto

Supilinna uus hingamine

Endel Ermel, Famila OÜ juhatuse esimees on üks Supilinna suuremaid kinnisvaraomanikke ja arendajaid, kellele kuulub siin kaheksa krunti. Tema ettevõtte on renoveerinud vanu maju ja ehitanud ka uusi, peamiselt Tähtvere ja nüüd ka Marja tänavale.

Miks just Supilinn?

Endel Ermel: Alustasime 2002. a Tartus kinnisvara arendusega ja otsustasime ka Supilinna tulla. Otsisime just väiksematele brigaadidele tööd. Kuigi peab ütlema, et arenduse seisukohalt on Supilinn keeruline piirkond. Krundid olid juba toona kesklinna läheduse tõttu kallid, ka oleks kümme korda lihtsam ehitada maja põllu peale – bürokraatiat ja probleeme oleks märgatavalt vähem.

Supilinnal on uus hingamine, ta on viimase 15 aasta jooksul palju muutunud, ja enamasti heas mõttes. Hulk maju on kas renoveeritud või on põlenud ja lammutatud majade asemele uued ehitatud. Ent majanduslikku mõtlemist Supilinnas eriti rakendada ei saa. Esiteks ei ole väikemajade ehitus majanduslikult kasulik. Ka renoveeritavate majade maksumus ja müügihind ei ole korrelatsioonis. Supilinna tuleb võtta sellisena nagu ta on: kas hooned läheb nüüd kallimaks või odavamaks, aga ta jääb inimestele kasutusse. Suur osa maju on jäänud üürimajadeks: üürimine on Famila OÜ üks tegutsemisvaldkond. See on ka ajalooline traditsioon, sada aastat tagasi tulid maainimesed samuti siia üürimajadesse elama.

Mis teile siin tegutsetud aja jooksul enim rõõmu on teinud?

Ehk see, et Tähtvere 39 maja sai kenasti renoveeritud. Hea meel on, kui su tööd märgatakse. Isiklikult ma ei saa ennast Supilinna fänniks lugeda, sest ma ei ela siin. Oma majandusliku tegevusega olen siia aga panuse andnud; olen leppinud ka kõigi bürokraatlike vormidega ja nende vajadust mõistnud.

Pigem on arendajana raske kokku viia inimeste minevikuigatsust ja tänapäevaseid harjumusi ning elustandardeid. Olen palju juurelnud, kuidas need kaks kokku käivad. Siin tegutsetud aja jooksul olen kogunud, et inimesed räägivad teinekord isegi kuivkäimla säilitamisest ja kaevul vee järel käimisest. Minu lapsepõlves toodi ka kaevust jääsegune vesi ja lipati üle õue wc-sse, olgu 30 kraadi pakast või sa-

Õnnestunult renoveeritud majad teevad omanikule rõõmu. Pildil seisab Endel Ermel 19. sajandi esimesest poolest pärit puitelamu ees Tähtvere tänaval, mis sai aasta tagasi uue kuue.

dagu vihma. Tänapäeval tahab inimene aga, et elu oleks lihtsam ja käepärasem.

Supilinna on püütud ka Tartu kontekstist välja tõsta, vastandada: ühelt poolt linn, kes tahab siia tänapäevast elukeskkonda, teiselt poolt kultuuripärandi hoidjad ja nostalgia-igatsejad. On aga selge, et hobuste aeg on läbi ja noorenduskuuri peab ka Supilinn aeg-ajalt tegema, kui teda just looduskaitse alla ei võeta. Kui

Supilinna tahetakse linnaosana säilitada, siis juba tänapäevased kommunikatsioonid – kanalisatsioon, sadevetetrassid ja elektritrassid – on nii mahukad, et see on midagi sootuks muud kui pilt aastast 1900.

Teil on Tähtvere tänaval mitmeid krunte. Mõnel on majad päris hästi hoitud ja korrastatud, nt Tähtvere 29; mõne ole-

te lammutanud (hoovimaja Tähtvere 35/37 vms) ning ehitate ka uusi, aasta tagasi sai valmis Tähtvere 40 ja järgmine hoone on kerkimas Marja 12. Kas majade renoveerimine või uute ehitamine on olnud majanduslik valik?

Supilinnas on täna pea võimatu majanduslikku kasu teenida. Pigem on tegemist siin elamisväärsuse taastamisega, olgu siis renoveerimise või uue ehitamise näol. Ja see saab toimida ainult koostöös: mängu tulevad linnavalitsus, Supilinna Selts, arhitektid ja arendajad. Nende nelja koostöös peaks sündima maja, mis rahuldaks kõiki osapooli. Nende viie-kuue maja arendajana-ehitajana oleme püüdnud seda kõige paremal moel teha. Kuidas see on välja kukkunud, on osapoolte töö tulemus. Kuna Tähtvere 40 maja on lausa kaks korda projekteeritud, loen seda Supilinna autentsuse ja tänase elustandardi poolelt suht õnnestunud majaks, võrreldes tema eelkäijaga, mis tunnistati täiesti amortiseerunuks ja oli väga ebapraktiline.

Võibolla tuleks selleks, et Supilinn kiiremini värske väljanägemise saaks, kõigil neljal osapoolel rohkem koostööd teha kui seda on tänaseni tehtud, just kompromisside leidmise osas. Raske on koostööd teha, kui kes tahes osapooltest tõuseb püsti ja ütleb, et ainult nii, nagu tema näeb, on ainuvõimalik.

Kas teid kurvastab, et arhitekt Roman Smuškini lennukas plaan Tähtvere tänava pikki krunte arendada liiva jooksis? Või aktsepteerite kvartali lagedat keskohta kui midagi Supilinnale omast?

Kui need krundid said muretsesud ja Tähtvere 29, 33 ja 39 ostetud, nägi minu töötajate esimene visioon tõesti ette, et siia ehitatakse ka paar ridaelamut. Plaan oli, et tuleb kokku 12 korterit. Arutluste käigus muutusid ka meie ja linnavalitsuse mõtted. On lihtsam ja supilinlikum teha kaks korterelamut samas stiilis nagu on teised Supilinna majad. Selline on arendajate igapäevane töö, mul pole midagi ette heita.

Lisaks kahele ehitatavale korterelamule Marja tn kvartalisse, kuhu tuleb kokku 8 korterit, oleme kavandanud ka väikese veesilma ja haljastuse, nõnda et normid ületatakse oluliselt haljastuse kasuks. Roiskuv sulglohk või võssakasvanud jäätmaa kvartali keskel saab oma kasutuse, siin on praegu ju ainult pajuvõsa ja tühermaa.

Millised on teie järgmised plaanid?

Marja tänava maja kerkib; ehitusloa järjekorras on Tähtvere 35 ja 37 majad. Need tulevad Supilinna stiilis, suurte aedadega. Sellega on minu missioon Supilinnas lõppenud. Loodan, et nende kahe lagunenud pesuköögi asemel tuleb vääriline elukeskkond kaheksale perele.

Tähtvere 39 sinepikollane hoone enne renoveerimist ja pärast seda.

Tiia Könussaare fotod

Pesukööke taastada poleks olnud võimalik, sest nad olid sedavõrd lagunenud. Taastada neid sel moel nagu nad olid aastal 1900, pesuköökidena, kus pesti Rae-koja platsis elavate rikaste pesu, ei olnud mõistlik.

Millisena kujutlete Supilinna kümne ja kahekümne aasta pärast?

Mina näen vaimusilmas nende majade renoveerimist, mis on võimalik, ja lagunenud ning elaniketa majade asemel uute ehitamist, et tekiks tänapäevane elukeskkond koos korrasstatud tänavatega. Nii hoiame inimesi Supilinnas.

Esimene Supilinna teemaplaneering oli minu jaoks natuke liiga vanas kinni, minevikku vaatav. Täna on nii Supilinna Seltsil kui ka teistel juba positiivsemad mõtted.

Kõigi osapoolte koostöö on ülioluline. Ka arhitektidel ei tohiks lasta lihtsalt oma lennukaid mõtteid demonstreerida. Linnavalitsusel tuleb teha selged otsused: kui ei lubata ilma räästata maju, siis ei lubata. Kui ei lubata kunstvoodriga maju, siis ei lubata. Põhiasjad tuleks paika panna, kuid praegu, tundub, on küsimus selles, kes teeb rohkem lobitööd. Supilinna saatus on linnavalitsuse, arhitektide, arendajate ja Supilinna Seltsi käes, kes sõltuvad üksteisest ja kelle vaheline koostöö on määrav. Samuti sõltub palju ka elanike majanduslikust seisust: eakatel inimestel, kes elavad pensionist, ei ole võimalusi oma maja korda teha, sest see on kordades kallim kui uue ehitamine.

Küsinud Tiia Könussaar

Kaks päeva Eesti esimeses õuelasteaias

I osa. Veebruarirõskus ehk palju rõõmu vihmast ja porist

Õpetaja keerab pisut enne üheksat ukse lukust lahti ja teeb tule pliidi alla. Õuest kostab rõõmsat vadinat – saabuavad lapsed on evelil, sest täna on ju nende lemmikilm! Õues sajab paduvihma, kuigi kalendri järgi peaks valitsema sügav talv ning õues paukuma vali pakane.

Sedavõrd ilusa ilma puhul einestatakse ruumis sees, siis kogunetakse lambanahkadele istet võttes hommikuringi. Tervitatakse uut päeva ning võetakse üles jututeema, vastavalt ettevalmistatud kavale. Kuna tulemas on vabariigi aastapäev, räägitakse kodust. Jakob jutustab, et tema sõber on aias kasvav vana õunapuu. Toas aga on tal lemmikuks ahvileivapuu. Hedmari lemmik on tema armas oranž kiisu, Jakob jutustab südamlikult oma kallist sõbrast taksikoerast, keda kahjuks enam nendega ei ole. Saara räägib, et tema kodus kasvab piimaseen, sellega saab ise jogurtit teha. Kõigil on midagi jutustada. Koduke on armsake, seal paistab alati päike! Jutuajamise lõpetuseks tuletatakse meelde koduga seotud laule. Laulda armastavad lapsed väga, sageli lauldakse õues kiigel ja toas tegutsedes.

Lapsed kibelevad õue. Rõivastatuna vett- ja tuultpidavatesse riietesse – sest teadagi pole olemas halba ilma, vaid on valed riided – suundutakse mänguplatsile. Mäng läheb lahti sellise lusti ja hooga, justkui oleksid lapsed uuel avastamata mängumaal. Kõik on aga hoopiski vana hea tuttav, ainult ilm, mis on iga päev uut nägu, pakub mänguks aina uusi ja ammendamatu võimalusi. Pakane külmetab, sula sulatab, tuul kuivatab, vihm kastab.

Eelmiste päevade külm kaanetanud mõned lombid, seda jääd saab suurte lahmakatena kätte. Läbi jääklaasi on põnev maailma uudistada. Kõige rohkem elevust tekitavad siiski vesi ja liiv. Panged asetatakse räästa alla ritta või tassitakse vesi kohale mõnest lombist – veepuudust õnneks ei ole. Vähese ajaga on mänguplatsile kaevatud keerukas kanalite süsteem.

Lapsed jäävad (hea meelega) jalgupidi märja liiva sisse kinni, osad on loobunud jalgade väljasikutamisest ja leiavad, et

Pole olemas halba või külma ilma, vaid on valed riided. Õuelasteias pakub ilm, mis on iga päev uut nägu, mänguks aina uusi ja ammendamatu võimalusi.

Margit Veromanni foto

mõnus oleks pisut puhata ja mudavanni võtta. Mudaravi kestab mõne hetke, sest õues ei või talvel pikaks ajaks paigale jääda. Nõnda siis sikutab õpetaja lapsed liiva seest, seejärel joostakse, ronitakse vaatamata kohmakatele talveriietele ülima osavusega puu otsa, liueldakse kõiega siuhti alla ning kiidetakse ikka ja jälle suurepäraselt ilma. Õuelasteia lastel on iga ilma ja ilmastikunähtuse kirjeldamiseks ka oma tabavad terminid kohe varnast võtta.

Vahepeal on ahi ruumi mõnusalt soojaks kütnud ja kõik märjad riided saavad kuivama riputatud. Lapsed on selles osas väga hoolsad. Lõunauinak tehakse klappvoodites, kus on soojad magamiskotid ning tekid.

Pärast kosutavat uinakut lapsed kas joonistavad, meisterdavad või mängivad, söövad oote ja kiirustavad jällegi õue. Tuppa jääda ei soovi keegi. Vihm on järele jäänud, lapsed arutavad, et ilm läheb

„ilmselgelt külmemaks“. Nii ongi. Järgmisel päeval katab loike juba jää, mida saab toksida, vaadelda, kuidas see praguneb ning lasta liugu. Tumede pilved asemel särab taevast päike. Käes on jällegi maailma parima ilmaga maailma kõige vahvam mängupäev!

II osa. Juunikuumus ehk päev kõige väiksematega

Kell üheksa hommikul saabuavad rõõmsad lapsed oma rõõmsate vanematega matkapäeva peatuspaika Emajõe ääres. Töötab tulla palav päev. Lapsevanemad annavad juhtnööre laste riietamiseks ja päikeselõõsaga toimetulekuks. Lapsed on aga juba mänguhoos – Mehis keedab pliidil liivaputru, Ats kontrollib, kas ekskavaator töötab, varju alt tõmmatakse välja nukuvanker ja kiigele lükatakse hoog sisse.

Õpetaja pakib kotti veepudelid, vaetusriided, käterätid, päikesekreemi ning lapsed säitvad end matkale minema. Mõned lapsed ei hooli jalanõudest, vaid on nõus sammuma kuumal liival ja väikestel teravatel kivikestel, peaaegu et ei peaks taluma liiva hõõrumist sandaalis. Sandaalid hoitakse algul näpus, aga varsti rändavad need õpetaja seljakotti.

Jõe äärde jõudes arutletakse, kuidas vee ääres ohutult mängida. Üheskoos vaadatakse tee veeres kasvavaid taimi, õpetaja näitab ja seletab. Taimede hulgas on ka nõgeseid. Üks laps saab nõgeselt veidi hammustada, aga tõeline matkasell ei lase end sellest häirida.

Vee äärde jõudes pannakse veelkord piirjooned paika: mis on ohutu ja mida peab teadma. Siis hakkavad lapsed „kala püüdma“. Esimese „kala“ saab Ats. See on luukarits. Siis püütakse kinni veel üks „purakas säga“, latikas ja mitu karpkala, mida „siin jões on kõige rohkem“, teab Ats rääkida.

Pärast uhhaakeetmist ja kalapraadimist hakatakse tagasi liikuma, sest ilm muutub aina kuumemaks. Siiski põigatakse ranas veel sellisesse soppi, kus varem pole käidud. Seal on jõgi põhjast natuke mudane. Keegi on kaldale kaevanud paraja

sügavusega augu, mis on täitunud mõnusalts sooja ja mudase veega ja kuhu saab plattsatusega sisse hüpata. Vahepeal sõidab mööda mõni mootorpaat, kellele skandeerides hüütakse: „Moo-tor-paat, moo-tor-paat!“ (juba varakult on selge nii häälimine kui saanud koolitatud häälepaeld!).

Lapsed korjavad veest ja kaldalt taimi. „Nuusuta“, ütlevad nad õpetajale, „mis lill see on?“ Ats tunneb mõnda taimet, nagu „juurikas“, „pusa“, „veekuusk“ ja „maduuss“. Lapsed teevad kogutud rohemassist lammastele heina, Ats teeb seejärel heina tigudele ja Johann teeb kaladele. Rassitakse mõnda aega, vahepeal uuritakse süvenenult liiva koostist, joonistatakse, korjatakse kivikesi ja teokarpe. Siis asutakse tagasiteele.

Laagris pestakse käsi ja iga laps tõstab endale toitu, siis istuvad kõik lauda. Enne sööma asumist loetakse söögisalm, tänaetakse maad ja päikest, kes on andnud toidu. Magustoit ehk arbuus tilgub pisut krae vahele, aga riideid on õuelasteaia lastel alati piisavalt kaasas, nobedasti vahetakse särgid-püksid, pestakse käed ja lipatakse vooditesse. Matkapäeval magatakse vigvamis, kus on voodid, voodites madratsid, lambanahad ja magamiskotid. Kõik

on matkast ja kuumast ilmast roidunud ning naudivad mõnusat telgijahedust.

Õhtupoolikul mängitakse jõeäärses varjualuses, jälgitakse popsutavaid laevu ja loksuvaid laineid. Lodi „Jõmmu“ annab kella, reisijad lehvitavad lastele ja lapsed lehvitavad vastu.

Pärast õhtuoodet mängitakse varjulisel õuealal ning siis minnakse jälle randa. Lapsed sulistavad vees, kaevavad kanaleid, tassivad vett, uuritakse „labatigu“ ja „mudakukke“. Tasapisi hakkavad vanemad lastele järele tulema. Mängitakse veel veidi aega koos, siis viiakse mänguasjad laagriplatsile ja kõik lähevad ära koju. Eemalt kerkib üks pilv, kuid see kaob kähku silmapiiri taha. Liiv tolmas ja põud kestab.

Tartu õuelasteaed ehk ametliku nimega MTÜ Lapsed Õue tegutseb alates 2015. aasta sügisest. Kuidas mõte õuelasteaiast tekkis ja kust on saadud selle loomiseks ideid, saab lugeda MTÜ kodulehelt. Meeleoluka pildi laste, õpetajate ja vanemate mõtetest ning tegemistest annab ka režissöör Urmas Reisbergi film „Õuemängud“, mida näidati hiljuti teleekraanil sarjas „Eesti lood“.

Margit Veromann

Vana maja remont kui lõputu küünlapäev

Meie peres on ikka nii olnud, et kui kogu majale sai remondiga tiir peale tehtud, hakati uue tiiruga otsast pihta. Pidev remondi tegemine on saanud elustiiliks.

Kolisime Supilinna mõned aastad tagasi 31. detsembril. Kõigepealt võtsime koos arvukate sõprade ja toreda peoga vastu uue aasta. Olime õnnega koos, et selle korteri saime: korterit nähes teadsime kohe, et just seda me tahamegi. Nüüd oleme juba aastaid väikeses roosas majas elanud ja valikuga väga rahul.

Ise tehtud, kaua tehtud

Ehitamise ja renoveerimise juures on kõige tähtsam, et protsess oleks läbi mõeldud ja vanale majale vääriline. Loomulikult nõuab selline lähenemine palju aega, eriti siis, kui oled otsustanud kõike ise teha. Hea näide on meie korteri kõõgi ja elutoa lagi. Nimelt on minu vanaema Põlvamaa talu soojärve ääres väike raieküps metsatukk. Kuna mu vennal oli samuti majaehi-

tus käsil, otsustasimegi materjali vanaema metsatukast hankida. Läksime saaga metsa, langetasime mõned soomännid, laasisime need ja vedasime vanaemale kuuluvat traktori T-40-ga metsaserva. (Olgu öeldud, et tolle traktori käivitamine ja temaga sõitmine on omamoodi eksotika.)

Vedasime puud isa sõbra samas külas asuvasse saekaatrisse. Seal said männipuud laudadeks ja läksid Sitikorgu mu vanemate talu lakka kuivama. Kogu see protsess oli võtnud mitu kuud, kuid edasi läks aega veel aastake, kuni laudad paksusmasinast läbi lasin, hõõveldasin ja seejärel Supilinna tõin. Loomulikult seisid need soomännilauad meil elutoas mitu kuud jalus, sest nii need asjad juba käivad, mitte kiiruga ega päevapealt. Nüüd on nad laes ja ma olen sellega väga rahul. Näitan kõigile, kes külas käivad, meie uhket lage. Kui aga lakke eellugu teadmata vaadata, on tegemist täiesti tavalise laega.

Supilinna väikesed veidrused

Üks huvitav tegevus on Supilinna majas ringi kõndida, lood käes. Mõtlesin tükk aega, enne kui julgesin loodi tööriistakastist välja võtta. Kas lähenenda uuele tööle

loodiga või jätta lood igaks juhuks kõrvalle? Kardinapuu sirgelt paigaldamiseks on mitu võimalust: kas teha seda akende, lae või seinte suhtes? Kergem on võtta kõvera seinu kui Supilinna majade võlu, see annab lihtsalt kõvasti vürtsi juurde.

Porisel ajal laiutab meie maja ees tohutu poriloik ja tupp jõudes oled sisse tassunud suurtes kogustes muda. Ühelt poolt mulle see pori meeldib ja lastele meeldib see väga, aga samas – vahepeal ikka ei meeldi ka. Poriloik maja ees on hea näide mõtte- tööst ja otsustest, mida tuleb teha kodu renoveerides, kui elad Supilinnas. Kui porilombid ja pori maja eest kaoksid, kas siis oleks Supilinnalt midagi ära võetud, mistast just Supilinna teeb? Kui ma oma kodu renoveerin, kas ma teen seda nii, et jätan majale tema hinge alles?

Paratamatu on loomulikult see, et taolise lähenemisega oleme me punktis, kus neli aastat tagasi alustatud kõõgi ja elutoa remont pole ikka veel lõpuni jõudnud. Ilmselt sellel aastal jõuame. Ja siis tuleb võtta järgmised toad. Ja kui kõik on valmis, tuleb minna uuele tiirule, nii nagu meile ikka kombeks.

Taavi Toom

Alfred Puusaag, Supilinna vägevaid mehi

Tänavu möödus 120 aastat Supilinna linnast pärit tõstetuulsuse Alfred Puusaagi sünnist. Meenutame oma vägevaid spordimehi.

2015. aastal loodud MTÜ Spordiajaloo Klubi Alfred on võtnud endale ülesandeks spordiajalooliste ürituste korraldamise ja unustusehõlma vajunud endiste sportlaste mälestuste jäädvustamise. 13. jaanuaril 2017 jõudis järg Alfred Puusaagi kätte. Raadi kalmistul ja Sabiina kohvikus toimunud üritusel räägiti nii päevakangelasest kui ka tema seotusest Supilinnaga. Pikemate sõnavõttudega esinesid spordiajaloolane Jaak Valdre ja Supilinna Seltsi juht Kristiina Praakli. Meeleolu aitas luua muusik Aivar Natus.

Praegustele supilinlastele ei ütle Alfred Puusaagi nimi ilmselt midagi. On aeg teda tutvustada.

Alfred August Johannes Puusaag sündis 12. jaanuaril 1897. aastal (vana kalendri järgi 31. detsembril 1896) Ropka mõisas Tartu-Maarja kihelkonnas Tartumaal. Kõikides teatmeteostes, kus on temast juttu, on Puusaagi sünnikohana kirjas Tähtvere vald, kuid Tartu Maarja koguduse kiriku- raamatus on tulevase tõstetuulsuse sünnipaigaks siiski märgitud Ropka mõis.

Spordipisiku sai Alfred külge Emajõe lual teiste poistega lepakaid loopides ja kive tõstes. 1916. aastal lõpetas Alfred Puusaag Tartu Aleksandri I Gümnaasiumi (praegune Hugo Treffneri Gümnaasium). Samal ajal astus ta spordiseltsi Aberg, millest 1919. aastal sai teatavasti Tartu Kalev. Nimevahetuse tingis arvamus, et Abergis valmistatakse ette ainult elukutselisi jõumehi. Spordiseltsi liikmed aga soovisid tegelda mitme alaga. Nii sai Alfredi valikuks tõstmise kõrval ka odavise.

Kahe maailmarekordi omanik

1921. aastal alustas iseseisvat tegevust Kalevi raskejõustikuosakond. Üks esimesi suuremaid oste oli tõstekang. Tõstesporti areng Tartus hoogustus ja sellest sai indu ka A. Puusaag. I Eesti meistrivõistlustel, mis toimusid Tartus, võitis ta kehakaalus kuni 75 kg esikoha; sama saavutust kordas 1922. ja 1924. aastal, 1923. aastal sai Alfred Neulandi järel II koha. Samal aas-

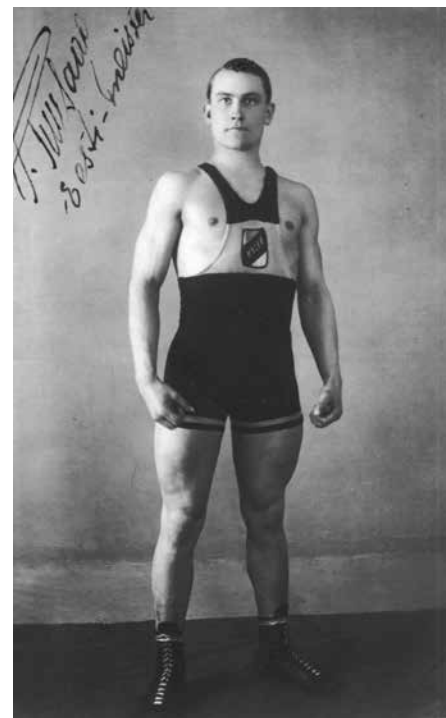
Tõstja Alfred Puusaag kuulus kahel korral Eesti koondisse. Tema parim saavutus on pronksmedal 1922. aasta MM-il Tallinnas, kui võistlused peeti Estonia kontserdisaalis.

tal püstitas ta parema käega tõukamises kaks maailmarekordit: 87,5 kg Eesti meistrivõistlustel ja 92,5 kg Göteborgi mängude katsevõistlusel. Göteborgis jäi ta siiski esikolmikust napilt välja. Alfred Puusaagi parimaks saavutuseks jäi pronksmedal 1922. aasta MM-il Tallinnas, kui võistlused peeti Estonia kontserdisaalis.

Mida on kirjutatud heaks tehnikameheks peetud Puusaagist tema võistlemise kohta? Üldiselt vähe. 1923. aasta Göteborgi mängudest: „Puusaag oleks õiguse poolest pidanud kolmanda koha omandama, et aga tal kahega tõuge 110 kg tühistati, pidi ta selle rootslase kasuks loovutama, mis rootslaste shovinismi juures täiesti mõistetak.“

Kuid ta on pandud ka luuletuse sisse:

„Need Neuland, Puusaag, Hallap Saul
on vanapagan ilmanäol –
ei enne kämmal järel anna,
kui uut on kirja jälle panna.
Ei kohuta neid arvud, summad,
nad armuheitmatud ja tummad, –
kui kestub edasi nii müra,

maakera telja tõstvad ära.”

(Vasja, Eesti Spordileht nr 20–22, 1923)

Kuna Puusaagi ei arvatud 1924. aastal Pariisi olümpiameeskonda, lõpetas ta suure spordi. Eesti koondisse kuulus ta kaks korda. Isiklik rekord viievõistluses oli 445,0 kg (82,5 kahe käega surumine +72,5 ühe käega rebimine + 85,0 ühe käega tõukamine + 85,0 kahe käega rebimine + 120,0 kahe käega tõukamine).

Alfred Puusaag abiellus 1919. aastal Helene Henriette Seppetiga; 1921. aastal sündis tütar Hilja (surnud 1935). Ta oli hea tuttav meie kuulsal skulptori Jaan Koortiga, kes kasutas Puusaagi nime ja passi inkognito Eestis viibides.

Postimehe trükikojas trükkalina töötanud ja Supilinnas Lepiku tänaval majas nr 14 elanud Alfred Puusaag suri 25. jaanuaril 1951. aastal Tartus. Ta on maetud Raadi kalmistule.

Jaak Valdre

MTÜ Spordiajaloo
Klubi Alfred juhatuse esimees

Linnaarhitekt Tõnis Arjus: avaliku ruumi kujundavad inimesed, kes seal elavad

Tartu praegune linnaarhitekt Tõnis Arjus on lõpetanud Eesti Kunstiakadeemia arhitektuuri ja linnaplaneerimise erialal. Räägime linnaarhitektiga Supilinnast ja miljööväärtuslikkusest.

Supilinnas keerleb kõik miljööväärtuse ümber. Mida see teie jaoks tähendab?

Tõnis Arjus: Miljööväärtusest rääkides pean mõtlema mitte niivõrd kui linnaarhitekt ja ametnik (või kui arhitekt üleüldiselt), vaid pigem kui linnakodanik. Miljööväärtusel on hoonetega küll pistmist, aga üsna vähe. Miljöö on valdavalt ikkagi avalik ruum. Seega pigem ruum, mis jääb 'hoonete vahele', sotsiaalne ruum, mis sinna tekib. Kuidas tänavatel liigutakse, kuidas inimesed omavahel suhestuvad ja suhtlevad, mis tüüpi inimesed seal üldse elavad – see on peasjalikult miljöö.

Sealtkaudu tuleb arhitektuuri mõju ja teatud nõudmised, mis meil on ka Supilinna suhtes. Need on piirangud, mille abil

me soovime mõjutada seda keskkonda, mis seal on, ka sotsiaalset keskkonda.

Aga muudatusi selles miljöös on ehitusliku piiranguga, nõ fassaadikunstiga, raske saavutada, see mõjutab miljööd ja sotsiaalset keskkonda ainult teatud määran.

Seda asjakohasem oleks Supilinna puhul küsida, mis on miljööväärtuslikkus täpsemalt ja kuidas ta Supilinnas kujuneb.

Kui vaadata Supilinna teemaplaneeringut (alustati 2007, kehtestati 2014 – A.T.), siis on selle abil püütud valida seltskonda, kes siia elama tuleb. Ideaalis kontrollib planeering elustiili, mida siin harrastatakse. Taodeldakse suuremaid aedu, et oleks võimalik ka porgandit kasvatada; koormusindeksiga tagatakse, et majades ei oleks liiga palju kortereid, et oleks rohkem lastega perekondi. Need on näited võimalustest, mida saab seaduse ja planeeringuga ühes piirkonnas muuta. Kui me kõik vabaks anname, siis kindlasti muutuks ka sotsiaalne keskkond. Aga päriselt on muidugi raske 'kontrollida', kes sisse kolivad.

Tartu linnaarhitekt Tõnis Arjus on projekteerinud nii elamuid kui ühiskondlikke hooneid, sealhulgas korterelamuid Tartus Karlovas, Supilinnas ja Fortuuna kvartalis.

Piirangud tõstavad kinnisvara hinda – ja selle kaudu tekitavad gentrifikatsiooni (ingl k sõnast *gentry*, alamaadel – keskklassistumine, linnalise keskkonna uuenemine ja ülesehitamine, mis toimub, kui jõukamad keskklassi elanikud kolivad vähemväärtustatud piirkondadesse, tõrjudes välja sealseid väiksema sissetulekuga elanikke – toim), mida me ka igal pool näeme. Tekib küsimus, kas me suudame sedasama sotsiaalset keskkonda, seda miljööd enam tagada. Kes on need inimesed, kes gentrifitseeruvad keskkonda hakkavad kolima? Kas on oht, et me hakkame sellele sotsiaalsele keskkonnale vastu töötama?

Ühest vastust ei ole. Gentrifikatsioon on igal pool maailmas erineval viisil toimunud. Ja kui vaadata täna Kalamaja – ja tegelikult ka Supilinna ja Karlovat –, siis inimesed otsivad teatud elustiili. Elustiili, mis on sõnastatud ka Supilinna teemaplaneeringus. Inimesed leiavad lisaressursid, näevad rohkem vaeva ja lähevadki sihilikult just sinna elama, seda keskkonda nautima. Võib-olla on hirm gentrifikatsiooni ees teinekord ka üle tähtsustatud. Võib-olla on tähtis see, et me sõnastame ühe linnaosa tugeva identiteedi ja see identiteet hakkab kutsuma inimesi, keda ülejäänud kohalikud ootavad.

Ja praegu te näete Supilinnas seda tugevalt sõnastatud identiteeti?

Jah, selline mulje mul on jäänud, rääkides inimestega, kes korterit otsivad. Et nad lähtuvad identiteedist, mis on loodud, ja soovivad selle pärast sinna asuda. Aga et tegelikult mingit miljööd aduda, seda mõista, pead olema seal elanud. Ka mu enda elukoha, kesklinna, tunnetus muutub kogu aeg. Arusaam keskkonnast

Tõnis Arjus: „Piirangud tõstavad kinnisvara hinda ja seeläbi tekitavad gentrifikatsiooni ehk keskklassistumist.“ Fotol Tähtvere tänav, mis on viimaste aastatega tubli uuenuskuri läbinud.

Tõnu Runneli foto

kujuneb aastatega, tegelikku miljööd, mis on majade sees ja vahel ja taga, sa ei mõista lihtsalt ametniku ja järelevalve positsioonilt. Ja paramatult peab siis lähtuma ametlikest dokumentidest. Need on toeks, sest sa ei suuda kunagi ühte kohta küllalt süvitsi minna.

Kuidas miljööväärtuse kaitsmine üldse toimub? Kes on selles osalised, lisaks linnaarhitektile ning ehituse ja arhitektuuri osakonnale?

Miljööväärtuslike alade kontroll käib sama hierarhia järgi nagu igasuguse muu ehitatud keskkonna kontrollimine. See algab kõige kõrgemast tasandist, seadusandlusest. Seejärel tuleb üldplaneering oma üldreeglitega, mille alla koondatakse teemaplaneeringud, ja siis juba täpsemad lahendused. See tähendab detailplaneeringut või projekteerimistingimusi ja veelgi täpsemalt ehitusprojekti.

Minu jaoks on alati väga oluline rõhutada, et miljöö on meil linnas igal pool, igal tavalal on oma väljakujunenud keskkond. Sihipärane kujundamine algab eelkõige üldplaneeringu tasemel, seal pannakse üsna täpselt paika, mis on piirkondlikud väärtused, ehitusmahud, tavalalaiused, korterite arvud. Ja selle alusel hakkab sealne keskkond kujunema. Tõesti on väga tähtis, et ühtne miljöö peab olema piirkonniti tagatud igal pool, mitte ainult ametlikult miljööväärtuslikel aladel.

Kas uued seadused (planeerimiseseadus ja ehitusseadustik võeti vastu 2015 alguses – A.T.) teevad miljööväärtuse kaitsmise lihtsamaks?

Täna planeerimiseseaduse kõige suurem muudatus on, et ta annab üldplaneeringule hästi suure võimu ja juba seal peab täpselt kirjeldama, mida me tahame. Ja on oht, et tegelik kodanike osavõtt väheneb oluliselt. Üldplaneeringu menetluses on inimesed vähem kaasatud kui konkreetse ehitusobjekti arutlusel, see on selge. Ühe hoonega tegeledes kaasad sa naabrid, aga üldplaneeringu menetluses pole reaalne, et kõik kodanikud oleks kaasatud, et kõik tulevad avalikule arutelule, et kõik vaatavad, mida nende naabruses ehitada saab, või mida ma ise ehitada saan. Selles mõttes on väike oht küll, et teeme need suured reeglid selgeks – seltsidega ka lepime kokku, et mis need reeglid on –, aga ikkagi ei ole üksikodanik juures ja tema võib-olla tahaks rohkem või vähem teha kui kokku on lepitud.

Kas teie hoiak miljööväärtuste kaitsmise põhimõtete suhtes oleks sama, kui te ei oleks linnaarhitekt?

Ma olen selle peale mõelnud. Linnaarhitektina on minu suhtumine radikaalselt muutunud. Kui ma töötasin arhitektina erasektoris, tundusid kõik need piirangud üsna totrad. Sest arhitekti jaoks – eetilise, koolitatud, korraliku arhitekti jaoks –

Vaade Marja tänavalt: linnaosale omased puukuurid ja katused moodustavad rahuliku visuaalse rütmi.

Tõnu Runneli foto

on hoone keskkonda sobitamine ja sinna miljöösse planeerimine tema esmaülesanne. Ja töötades paistab sageli, et planeeringutes on justkui vajalikest põhimõtetest lähtutud küll, aga on hakatud piirama väga veidraid ja väikesi detaile, panema paika parameetreid, mis ei jäta arhitektile mingit võimalust kaasaegselt luua. Hiljem olen sel teemal vaielnud praktiseerivate arhitektidega, kes mõtlevad samamoodi kui mina varem. Linnaarhitektina saan ma aga aru, et sellised piirangud on vajalikud. Ja põhjus on selles, et kõik projekteerijad ja omanikud ei ole niivõrd aatelsed ja eetilised. Ikka otsitakse võimalikult suuri mahude, võimalikult odavaid lahendusi, mis viimaks hakkavad iga keskkonda rikkuma. Ja siis tuleb teinekord tõesti tipparhitekt, kes mõtestab koha läbi ja teeb sinna väga hea tervikliku teose, mis annab väga palju juurde – ja mis ei lähe reeglitega kokku. Ja siis hoiad peast kinni ja mõtled, mida teha.

Selliseid olukordi on siiski harva ja võib-olla järeldada, et piirangud on vajalikud ja täidavad oma eesmärgi. Aga vahel tahaks neist piirangutest mõne sammu välja astuda. Funktsionalism näiteks, kahekümneenda, kolmekümneenda – kõik need erinevad arhitektoonilised nüansid, mis on toona ehitatud, ei mahuks praegusel viisil fikseeritud üldistesse gabariitidesse ära. Ja kui toona oleks piiratud nii nagu meie praegu piirame, siis keskkond ei oleks aja-

looliselt nii rikkalik. Sellele tasub mõelda.

Kasvõi Tähtvere, kus justkui on väga selged parameetrid: üks esimesi hooneid, Matteuse projekteeritud Starkopfi maja on väga elegantne, väga eriline teos. Ma arvan, et kui me täna teeksite üldreegleid sellisele linnaruumile või linnaosale, siis Starkopfi maja nendesse ei sobituks.

Linnaarhitektina te soovite, et üldplaneering, mis on peamine miljööväärtust defineeriv dokument, saaks võimalikult hea?

Jah, üldplaneeringu koostamise raames on hädavajalik, et võimalikult palju inimesi tuleks ja ütleks, mida neil tegelikult vaja on ja mida nad peavad väärtuseks. Meil on miljööväärtuslike alade defineerimiseks ka eraldi töö tellitud, seal on tähtsamad voorused välja toodud. Aga üldplaneering on valdavalt ehituslikke küsimusi käsitlev nähtus ja kogu töö seal kajastada ei saa. Lõpuks jääb see ikkagi kodanike enda kanda, milline miljöö kuskil kujuneb.

Supilinna teemaplaneering on astunud rohkem samme kui üldplaneering võib-olla tingimata peaks astuma. Stiili mõttes jääb Supilinn ka uues üldplaneeringus erandlikuks, aga muud miljööalad, vähemasti suur osa nendest, olid ju üldse defineerimata, nad olid määratletud üldsõnaliselt miljööväärtuslikeks aladeks, aga sellist lokaalset väärtust, kohalikku identi-

teeti ei olnud seal esitatud. Sellepärast on uus üldplaneering väga tähtis.

Kui tõenäoliselt peate, et pikemas perspektiivis saabki Supilinnast kesklinn? Et sinna tulevadki järjest suured, kolme-neljakordsed linnamajad – ma näen seda survet ega näe, et me suudaksime seda miljööd, mis oli kümme-kakskümmend aastat tagasi, lõpmatu-seni kaitsta.

Mina isiklikult ei näe sellist ohtu. Keh-testatud piirangutega on paigas, milliseks Supilinn kujuneb, ja uus üldplaneering kestab oma paarkümmend aastat, aastani 2030 vähemasti. Seni ei ole põhjust arva-ta, et midagi muutuma hakkaks. Tihenda-mine poleks ju muul juhul vajalik, kui inimeste arvu tõusu korral. Seda ka praegu paistmas ei ole.

Jäin selle linnamajade levimise peale mõtlema. Et kui kunagi tekkis Lepiku tänav, oli suur rõõm, et 'päris' linn arenes sinnapoole. Nüüd oleks rõõm, kui selline linn Supilinna poole ei areneks...

Asko Tamme

Supilinnale annavad oma näo inimesed, kes seal ringi liiguvad. Pildil on trubaduur ja poeet Erkki Hüva Supilinna päevi väisamas.

Tõnu Runneli foto

Supilinnast, lüüriliselt

Esimene tõeline kevadvihm, soe ja roheline. Ööbikulaks, konnade krooks ja sirelilõhn. Vanad, pisut viltu vajunud majad päikese käes helendamas. Lõppematu tänavaremont ja nagu nõiaväel ikka ja jälle ilmuvad löökaugud sõiduteedel.

Magus humalahõng, mis valgub üle madalate majade alla jõe poole. Emad lapsekäru lükkamas ja jõnglased paljajalu loikudes lobistamas. Õnakastid tänavanurkadel – võta ja söö! Naivistlikud grafitid siin-seal veidrates kohtades. Korstendest tõusev suits ja jäällilled akendel, toanurkadest sisse immitsev külm. Kevad ja lumikellukeste ohjel-damatu õilmitsemine õunapuude all. Grillipidu naabrite juures: kõrbeva liha lõhn ja rõõmus jutukõma. Üle aia öeldud tere.

Supilinnas sa näed taevast. Näed, kuis vanajumal ise teeb suurt maalaritööd, mida kiuslikud võiks puhta kitsiks nimetada. Näed tumehalle äikesepilvi ja nende tautal punetavaid pihlamarju. Näed kuusir-pi puuokste vahel rippumas või täiskuud aknast sisse jõllitamas. Supilinna tänavail

uidates võid end ühtäkki leida ajavoolust, millel pole aastaarvu juures. Ma loodan, et mitte kunagi ei jõua kätte päev, mil kõik majad on ühtviisi korras ja üles vuntsitud, kõik tühimikud majade vahel täis ehitatud ja kõik teed asfaldiga kaetud. Vanade majadega on nagu vanade inimestega: nendega on huvitav. Ühetaoliselt noored siledad näod on silmale ilusad, ent pikapeale muutuvad igavaks. Täiuslikkus on tüütu. Kunstnikud-portreefotograafid teavad seda hästi: huvitav on maalida või pildistada nägu, mida elu on voolinud, millele oma jäljed, jooned ja vaod vajutanud.

Ma loodan, et mitte kunagi ei jõua kätte päev, mil Supilinnast saab ühte tüüpi inimeste elupaik. Ma loodan, et näen siin ikka uitamas luuletajaid ja moosekante; neid, kes elule alla jäänud ja neid, kel läheb hästi; kasse, jõngermanne ja eakaid paare, kes teevad oma õhtust jalutuskäiku; pealtnäha asiseid ärimehi, kelles peitub mahasalatud poeet, piltnik või maalikunstnik; armunuid ja üksiklasi. Noori mehi ja naisi, kes tahavad oma lastele õnnelikku lapsepõlve, niikuinii.

Kui me elaksime täiuslikus maailmas, poleks vaja soovida, et äri- ja muud huvid ei oleks üle inimlikkuse. Et see maa-

Ah, sirelite õitseag on käes!

Tia Navi foto

ilm pole aga kaugeltki täiuslik, võid tähele panna ja rõõmustada, kui kohtad suure-meelsust, naeratust, head sõna. Oled tä-nulik, kui naaber on leplikult välja kan-natanud, et see üks kord oli pidu pisut lärmakam. Rõõmustad, et sinu kass on en-dale naabripäris sõbrad leidnud. Võtad tänavakastist õuna, hammustad ja mõtled lahkele andjale.

Nii on selle Supilinnaga.

Tia Navi

Permakultuur ehk jätkuloomine on elu- ja mõtteviis

Kuus aastat tagasi ostime korteri suure hooviga majja Herne tänaval. Paraku ei olnud keegi võimsa hoovi eest aastaid hoolt kandnud ja see oli mattunud võssa, umbrohtu ja prügis. Kõige selle vahel elas mustmiljon näljast tigu.

Asusime päästeoperatsioonile. Koristasime, niitsime, planeerisime peenraid. Samal ajal kuulsin esimest korda sõna permakultuur. Kuigi permakultuur ehk jätkuloomine on terve elu- ja mõtteviis, räägitakse enim sellest, kuidas permakultuuri põhimõtetest lähtudes toitu kasvata da. Eesmärgiks on looduslik ja hästi toimiv aed, mis ei vaja pöörast hoolt. Just sellist aeda ma endale tahtsingi.

Kuhikpeenar ja toidusalu

Mõned tuntumad permakultuuriga seotud märksõnad on kuhikpeenar, ürdispiraal ja toidusalu. Kuhikpeenar on kõrgpeenar, mille sisse on maetud surnud puit (vanad puunotid, palgid, oksad). Puit tekitab lagunedes soojust, hoiab niiskust ja annab taimedele toitaineid. See kaetakse mätastega ja rammuks lisatakse peenrasse sõnnikut ja viljakat mulda. Mullapind multšitakse. Minu esimene permakultuurialane katsetus oligi kuhikpeenar. Paraku ei kandnud see projekt vilja, kuid siin ei olnud süüdi mitte permakultuur, vaid kogemuste ja oskuste puudumine. Näiteks sai selgeks, et puhtalt naadijuurikatest koosnevaid mättaid ei tasu ka tagurpidi peenrasse panna.

Veetsin paar aastat oma valdusi vaadel des ja siis asusin vanade viljapuude vahele toidusalu planeerima. Toidusalu on liigirikas aed, mis jäljendab looduslikku metsa. Seal on puurinne, põõsarinne, puhmarinne, rohurinne ja ka ronitaimed. Taimi kasvatatakse üksteist toetavate kooslustena, kus on muuhulgas lämmastikusidujad, kahjuripeletajad ja tolmeldajaid meelitavad liigid. Minu pisike toidusalu on alles rajamisel, kuid loodan, et piisavalt süvenedes on võimalik luua selline kooslus, mis on kasulik nii inimesele (söögi- ja ravimtaimed) kui ka elusloodusele (elupaigad ja söök lindudele-loomadele-putukatele).

Teokarbikujuline ürdispiraal

Maitsetaimede kasvatamiseks oli mul plaanis rajada ürdispiraal. See sai võimalikuks eelmise aasta Supilinna päevade ajal, kui meie hoovis toimus permakul-

Enne taimede istutamist.

Meie pere teokarbikujuline ürdispiraal juulis. See on kividest laotud teokarbikujuline peenar, mis algab maapinnalt ja tõuseb umbes meetri kõrgusele.

tuuri õpituba. Ürdispiraal on kividest laotud teokarbi kujuline peenar, mis algab maapinnalt ja tõuseb umbes meetri kõrgusele. Nii tekib väikesele maa-alale palju eri tüüpi kasvukohti. Allpool on niiskem ja jahedam, üleval kuivem ja soojem. Kivid soojendavad peenras mulda ja hoiavad niiskust. Et peenar päriselt ka nii hästi toimiks nagu teoorias, tasub teada mõnda nippi. Näiteks laotasime peenra alla paksu papikihi, et umbrohi altpoolt peenrasse ei tungiks. Peenra täitsime suures osas katkiste telliste ja betoonikamakatega, mis meil niisama vedelesid. Sinna peale panime geotekstiili, et orgaanika kivide vahele ei pudeneks. Selle peale läksid peenikesed oksad, naabrimehelt saadud puulehed ja lõpuks muld. Mulla katsime kohe multšiga või ajalehtedega, et niiskust hoida.

Küllus teeb meelega rõõmsaks

Minu ürdispiraalis kasvasid eelmisel aastal sidrunhein, murulauk, erinevad mündid, salvei, kirsstomatid, basiilik, lehtsalat, till, aedmonarda, pune, tüümian ja lavendel. Taimed olid lopsakad ja tomatid saagi all lookas ning õitemeri (pune ja monarda) meelitas kimalasi ja liblikaid. Nägin isegi sisalikku kivil peesitamas. Selline küllus teeb meelega nii rõõmsaks!

Aitäh õpitoa läbiviija Maarjale, et ta kasulikke nippe jagas, aitäh osalejatele ja aitäh Tarvole, et ta kõik need tonnid pirakaid kive kohale veeretis ja nii kauniks peenraks sättis.

Permakultuuri õpituba toimub meie hoovis ka sellel aastal. Olete teretunud!

Helen Hiiemaa

Skvottimise kuldsed algusajad

Tudengikommuun Herne tänavalt 90ndatel. Anzori Barkalaja ja Kadri Raudsepp fotol paremal.

Anzori Barkalaja ja Kadri Raudsepp pajatavad pöörastest üheksakümnendatest, mil nad tudengitena Supilinnas tühje maju hõivasid ja seal kommuunielu elasid.

Kuidas see nii läks, et te üldse Supilinnas elama sattusite?

Anzori: Oma tudengiaja alguses kaheksakümnendate lõpus elasin ühikas. Vahepeal õnnestus Vene sõjaväes käia. Pärast seda Tartusse naastes hakkasime sõpradega elamist otsima. Esimeseks kohaks sai Lepiku 3 maja katusekamber – ukselekk pooleks, uus asemele ja elama. Peale minu olid veel Art Leete, Indrek Raudsepp, Sven Saag. Ega see päris juhuslik koht ei olnud, nõ agent oli ikka ees. Kõrvalkorteris elas tuttav tütarlaps, kellele oli silma hakanud, et katusekamber päris tühjana seisab.

Kadri: Mina olen sündinud ja kasvanud Annelinnas. Supilinna sattusin tänu Indrekule. Eks noored armunud tahavad ikka omaette olla. Algul ööbisin Lepiku 3 pööningul, kus elasid ka Anzori, Art, Sven... See ei olnud pikemaks ajaks kuigi sobilik elukoht. 1990. a sügisel leidsime Herne 27 maja, kuhu kolisime kolmekeksi, koos Anzoriga. Moodustasime sellise tore perekonna. Supilinna elu on Annelinna omast väga erinev, aga see sobis mulle raskustest ja ebamugavustest hoolimata paremini.

Kuidas see majade hõivamine teil õieti käis?

Anzori: Kui Lepiku tänaval kitsaks jäi, hakkasime otsima uut kohta, mida „maha võtta“. Maha võtmine või siis moodsalt öeldes skvottimine nägi välja sedaviisi: kõigepealt valiti sobiv maja välja. Esiti käidi pimedal ajal õhtuti läbi, vaadati, ega ometi kedagi sees ei ela. Olid teatud indikaatorid, mida tuli jäl-

gida, näiteks kardinat värvi. Kui kardinad olid koltunud ja kogu aeg ühes asendis, oli see lootustandev märk. Kui aknad püsisid pimedad pikemat aega, kanguitati ühel hetkel lukk lahti. Ei teagi ühtegi sellist juhtumit, kus kellegi elamisse oleks päriselt sisse murtud. Ju siis tegime eeltöö sedavõrd korralikult ära. Nõnda võtsimegi järgmisena maha Herne 27, seekord juba terve maja. Seltskond mõnevõrra muutus. Ints (Indrek Raudsepp – A.L.) oli vahepeal naise võtnud ja nemad tulid uude kohta koos, Art oli ka naise võtnud ja enam täiskohaga meie juures ei elanud. Seltskond vahetus pidevalt.

Kadri: Herne 27 majas asusime esmalt elama ülemisele korrusele. Aga siis tuli kohale väga kuri ülikooli majandusala juhataja – tuli välja, et maja kuulub Tartu Ülikoolile. Ta tuli ilmselgelt sooviga meid sealt välja tõsta, aga me vist hakkasime talle meeldima, mina veel ootasin last ka sel ajal. Nõnda ta siis leebus ja

ütles, et elage pealegi, siis hoiate kohalikud pätid ja joodikud eemale, aga kolige alumisele korrusele. Talvel oli muidugi külm, aga muidu oleks tingimuste üle kurta patt. Allkorrusel oli isegi brikitihunnik toanurgas, jagus kütta päris tükiks ajaks. Võtsime juurde sõpru-tuttavaid, kel polnud kuskil elada. Tulid Andrus Laansalu, Kadi Jürimäe, Sven Sakkov... Teisel aastal oli juba terve maja inimesi täis.

Anzori: Köeti elektriga, selle eest ei maksnud muidugi keegi. Mingil hetkel hakkas linn ahistama, võttis elektri ära.

Kadri: Elektri võeti ära millalgi enne jõule, majja sisse tulevad liinid ühendati posti küljest lahti ja jäime pimedusse. Indrek oli füüsikatudeng, tema ronis posti otsa ja ühendas traadid posti külge tagasi ning saime uuesti valguse. Hommikuks aga oli tuli jälle läinud. Ja õhtul tuli jälle tagasi. Mingil hetkel saime aru, et Indrek oli traadid kogemata tänava-valgustuse külge pannud ning nõnda siis elasimegi tänavavalguse rütmis. Keegi sai aga ka sellele jaole ning pärast seda ei julgenud me enam tagasi panna. Maja hakkas tasapisi tühjaks minema.

Olete mõlemad Supilinnas õige mitmes majas elanud?

Anzori: Esimene oligi Lepiku 3 ja siis Herne 27. Kui Herne tänaval elekter ära võeti, kolisin Melonisse – elasime Meloni 12 hoovipoolses otsas. Vahepeal rändasin aeg ajalt ringi, elasin Allika tänaval ja Herne tänaval paaril aadressil.

Üheksakümnendatel oli meil mentaliteet, et minu kodu on sinu kodu. Herne tänaval oli veel neli-viis sellist sõpruskondade elukohta, kõik skvotitud. Kartulis ja Marjas oli ka. Juhtus, et elati mõned päevad või paar nädalakest külas. See, kes parasjagu kus elas, polnud alati nii ühemõtteliselt selge, oli nagu üks suur mööda Supilinna laiali määratud ühikas. Oli selline *on the road* õhkkond – kulgemine läbi akadeemilise elu. Kahtlemata palju värvikam ja huvitavam elu kui tavaiühikas.

Kadri: Meie Indreku-ga saime teada, et Tähtvere 44 maja oli tühjaks jäänud, seal viimasena elanud mutike oli auto alla jäänud. Läksime linna küsima, kas me noore perena saaksime seda maja soodsalt üürida. Ja anti. Tänaaks seda maja küll kahjuks enam ei ole – oli nii kehvaseisus, et taastada ei tasunud. Seega olengi üheksakümnendate algusest pidevalt Supilinnas elanud, kokku kolmes eri kohas. Nüüd elan taas Herne tänaval.

Millised uued algatused on Supilinnast alguse saanud?

Anzori: Võib vist öelda, et meie oli-megi üheksakümnendate alguses esimesed, kes skvottimise laine algatasid. Tol ajal seda sõna küll veel eesti keeles ei kasutatud. Mingi muutuse kindlasti toime Supilinna ka. Varem küsiti võõrastelt Supilinna piletit ehk viinaraha, meie olime esimesed, kes said nõ kuupiletit.

Olime asjalised Kaitseliidu Tartu maleva taastamise juures. Tähtvere tänava laululava poolses otsas oli staap. Vana Karu ehk Meelis Säre oli meie kompaniiülema. Mitu Supilinna jõuku – maa-usulised, InBoil ja punkarid, patsiga püromaanid – oli asja juures.

NEFA Tartu (Tartu Ülikooli etnoloogia ja rahvaluule üliõpilaste ühendus – A.L.) esimesed kooskaimised olid meie juures, nefakad tegutsevad siini. Samuti võib öelda, et Maavalla Koda on välja kasvanud meie juures toimunud Tõleti (1987-1995 tegutsenud maausuliste muinsuskaitseklubi – A.L.) pudruõhtutest.

Kadri: Tõletiga oli nii, et üks päev kogunes mingi kamp meie juurde, söödi putru. Nädala pärast sama asi. Mingil hetkel sain aru et nad tulevadki neljapäeviti kokku ja küsivad putru. Mulle unustati öelda, mis teoksil.

Räägi veel mõni lugu tolleagest Supilinna olustikust, teie elustiilist!

Anzori: Olime Herne tänava maja just üle võtnud, kui kevad-talvel olid noortevanglates amnestiad. Sealt lahti saanud tüübid otsisid ka elamiskohta – vaatasid, et tore maja, tahtsid meid sealt välja süüa ja norisid tüli. Nende strateegia

oli kutsuda esile konflikt ja laamendada nii palju, kui võimalik. Ühel õhtul, kui Intsuga linna poolt tulime, olid vennad koos mingite vane-mate tüüpidega meid õue peal ootamas. Olime juba hinges valmis, et nüüd läheb klaarimiseks. Aga siis läks kõrvalmaja (Herne 29) uks lahti ning seal elutsev ja üle kogu Supilinna salaviina müüv tädi lendas nagu kull neile kraes-se: „Kui minu tudengeid

puutute, siis minu käest enam viina ei saa!“ Päev varem oli tädil sünnipäev olnud ja siis olime temaga seto laule laulnud ja viina võtnud. Sellest sünnipäevast saime kasu veel hiljemgi. Ints sai sealt oma isikliku krimkast autoriteedi. Nõnda et kui meil kunagi hiljem sees käidi,

siis rivistas too kõik potentsiaalsed tüübid üles ja pooleteise päevaga oli asjad tagasi saadud. Kogukonnatunne oli olemas, olenemata sotsiaalsetest erinevustest. Omasid hoiti. Kohalikud eristasid tudengite nägusid, mõned olid omad ja mõned mitte.

Anzori, mis on sinus sellist, mille kohta võid öelda, et võlgned selle eest tänu Supilinnale?

Anzori: Tudengipõlve võrgustik, oskus väärtustada kodukandi kogukonda ja hästi erinevaid inimesi. Harjutasin oma meelelaadi paindlikkust – suhelda akadeemilise seltskonna, pensionäride, kriminaalidega. Samuti õppisin mitterahalist arveldamist. Hiljem, kui hakkasin Viljandi kultuuriakadeemiat üles

ehitama, tulid tihti vabast tahtest appi need, kellega olime omal ajal asju koos teinud või keda mina siis olin aidanud.

Mis tunded sinus tekivad, kui vaatad tänast Supilinna?

Anzori: Üheksakümnendatel oli Supikas peavoolu poolt mitteväärtustatud koht. Äärmusi oli palju – vanainimesed, kel polnud lähedasi sugulasi abiks; tavapärasest kõrgema vägivallafooniga isikud (iseigi kui see kunagi ei realiseerunud); sekka tavalisi peresid, kelle tegemistest nii väga ei teadnudki. Tudengid, kes sinna läksid, olid ikka pigem äärmuslikud – no kes see läheb elama välikäim-laga majapidamisse, kus tuleb kraanist ainult külma vett, eriti veel naisterahvad? Kui tuli esimene erastamislaine, tuli ka esimene muutus. Tekkis hoopis teistsugune hoiak, nagu kevadet oleks õhus olnud. Varasem romantilis-robinhoodlik ning mütoloogiliselt hämaravõitu olek sai sellega otsa. Hakkasime mõtlema, kas saaks midagi erastada, aga siis tuli juba tagastamise agenda ning erastamine pandi mõneks ajaks seisma. 2000. aastal läksin Meloni tänavalt otse Viljandisse. Kui uuesti käima tul-in, oli õhkkond juba täiesti muutunud. Hakkasid tekkima esimesed kolemajad – majad, mille välisilme renoveerimisega tuksi keerati. Ka meie Herne 27 tehti kolemajaks.

Tänane Supilinn on kindlasti juba tsiviliseeritud maailma kaardil. Enne oli ikka pigem valge ala kaardi servas ja juures kiri, et seal elavad draakonid. Miljööväärtus, mille väärtustamisest nüüd räägitakse, on minu meelest mingi reliktkiirgus omaaegsest õhustikust.

Jõemuusikal laulude, hirmsa kuritöö ja Murano klaasiga

Teatribussi asutaja ja lavastaja Marko Mäesaar räägib, kuidas Mika Keränen sai idee, et järgmise lastekrimka tegevus võiks toimuda Emajõe ääres Lodjakojas.

Kuidas sai alguse teie koostöö Mika Keräneniga?

Umbes aasta tagasi võttis Mika minu ühendust ja uuris, kas meie teater on huvitatud koostööst. Sõitsime samal ajal perega autoga ja kui mu abikaasa kuulis, kes helistas, siis ütles ilma pikemalt mõtlemata, et loomulikult oled sa koostööst kuulsa kirjanikuga huvitatud. Kohtusime Mikaga ning tema oli see, kes soovis, et tema loo põhjal etenduks suvelavastus kodulinna Tartus.

Kust tuli Lodjakoja mõte?

Ma olin juba mõnda aega mõlgutanud mõtteid tuua suvelavastus välja Emajõe lähedal, näiteks Lodjakojas. Küsisin Mikalt, kust ta oma raamatute jaoks inspiratsiooni saab. Ta vastas, et sõpradelt ja tuttavatelt, kellega ta vestleb. Mäletan, et abikaasa ütles ühel hetkel innustunult, et mõtle, kui lodi ära varastaks!

Miks pakkusid raamatu näidendiks kirjutamist just Loone Otsale?

Olen varasemalt Loonega koostööd teinud ja pean temast näitekirjaniku ning inimesena väga lugu. Õnneks oli Loone ka kohe nõus.

Mis žanris lavastus tuleb ja kellele on mõeldud?

“Kadunud Jõmmu” on kogupere lavastus. Loone on väga vahvalt näidendi avalikulele kirjutanud, et see on jõemuusikal laulude, hirmsa kuritöö ja Murano klaasiga. Etendus sobib alates viiendast eluaastast.

Mis saab siis, kui etenduse ajal vihma sajab?

Publik on vihma eest kaitstud. Seega ei ole märg ilm etendusele tulemisel takistuseks.

Kuivõrd on näidend Supilinna Salaseltsi filmiga seotud?

Näidend on filmist eraldiseisev ning toetub „Jõmmu“ raamatule.

Marko Mäesaar kutsub nii väikesi kui suuri kogupere muusikalile juunis ja juulis.

Foto on pärit Marko Mäesaare Facebooki-lehelt

Kas kasutate juba filmist tuttavaid lapsstaare?

Meie etenduses mängivad täiskasvanud professionaalsed näitlejad – Kärt Tammjärv (Vanemuine), Veikko Täär, Meelis Sarv, Kärt Reemann, Katrin Kalma, Silver Kaljula (Must Kast), Kristjan Lüüs (Must Kast), Taavi Lepik jt.

Palun räägi lugejatele, mis loom see Teatribuss üldse on?

Teatribuss on väike kutseline projektiteater, mille lõime koos abikaasaga 2010. aasta kevadel. Teatribussil ei ole küll oma teatrimaja, kuid lühikese tegutsemisaja jooksul oleme vallutanud juba palju erinevaid mängupaiku nii Eestis kui ka mujal Euroopas. Põhiliseks sihtrühmaks on olnud lapsed, kes meid lavastuste loomisel inspireerivad ning pidevale arengule suu-

navad. Teatribussi missooniks on kokku viia kaks suurt armastust – lapsed ja teater. Samas jätkame endale võimaluse pakuda ka täiskasvanud vaatajale väärt teatrielamust. Oleme igal aastal toonud välja keskmiselt kaks uuslavastust, millest õnnestunumateks pean S. Nordqvisti tuntud raamatute põhjal loodud lavastusi “Petsoni ja Finduse jõulud” ning “Petsoni ja Finduse rebasejaht”. Rebasejahti mängime ka selle aasta augustis Teatri Kodu hoovil.

Liina Pulges

Kogupere suvelavastus „Kadunud Jõmmu” etendub Lodjakojas 10.-20. juunil ning 16.-30. juulil. Kui etenduse käigus õnnestub Jõmmu üles leida, saab lisatsu eest ka lodjaga väikese sõidu teha.

Tartu Uus Teater kutsub supilinlasi laada- ja tsirkusemelust osa saama!

Näitleja Siim Angerpiku tütar Emma eelmise aasta teatrilaadal portreesid joonistamas. Pildil supilinlased Karmen Otu ja Joonas Mauer ning Villem Varik koer Volliga.

Marie Kliimani foto

27. mail peab Tartu Uus Teater oma majas ja hoovis juba mõnusaks kevadiseks traditsiooniks saanud teatrilaata.

Kauplematulevad teatraalid ja nende sõbrad kõikvõimalike toredate vidinate, söödava kraami ja rõivaste-ehetega. Muidugi müüb teater ka soodsaid pääsmeid suvel Saueaugu Teatritalus mängitavale Aleksander Eelmaa monolavastusele "Sümfoonia ühele" ning juba ka sügishooaja etendustele.

Seekordse laada teeb eriliseks tsirkusemelu. Kohal on tsirkuseartist Dan le Man Austraalist ja tema kaaskond. Kell 12 toimub läbi linna tsirkuseparaad, kella 13:30st tsirkuse olümpia, kus saab oma võimeid proovile panna ning edasi läheb päev erinevate töötubadega. Proovida saab muuhulgas näiteks akro- ja naerujoogat, žongleerimist ning Uue Teatri näitleja Maarja Jakobson on lubanud soovijatele teha väikesest septantsu kursuse. Kella 19.30st algab teatrisaalis tsirkuse vaba lava etendus ning öhtu lõpetab hämaruse saabudes umbes kella 22 ajal Zerkala tuleetendus.

Laat on avatud kella 12st kuni 16ni. Kõik tegelused on tasuta, kuid annetused on oodatud.

Vaata viimaseid uudiseid meie Facebookist või kodulehelt uusteater.ee!

Marie Kliiman

Mika Keränen: „Jõmmut“ kirjutama peibutas Emajõe salapära

Kui raamatukogust „Jõmmut“ küsisin, öeldi mulle kahetsusega, et kõik on välja laenatud. Juba on kirjanik Mika Keränenil küpsimas ka uue raamatu idee.

Mika, seekord on su lugude üks kangelasi Emajõel lõbusõite tegev lodi Jõmmu, mis ootamatult ära varastatakse. Mis sind peibutas kirjutama jõega seonduvat lugu?

„Supilinna salaseltsi“ filmi lõputseen. See tundus igavene äge ja korraka sain aru, et ma ei ole oma raamatutes Emajõe salapära üldse kasutanud. Kui kirjutama hakkasin, tegi tõsist peavalu, miks keegi peaks Jõmmu ära varastama ja kuhu Jõmmu peitakse. (muheleb)

Kuivõrd ammutad lastele kirjutades mälestusi omaenda lapsepõlvest?

Vahel ikka. Kõige karmimad teemad mu raamatutes on tihtipeale mu enda lapsepõlves olnud. Näiteks ütleb „Varastatud jalgrattas“ kiusaja, et lapsed peavad koerasitta sööma. Huvitaval kombel ei pööra kriitikud neile asjadele mu raamatutes tähelepanu. Aga Põlvas küsis hiljuti üks poiss, et kust sellised lood pärit on. Ma siis

Kirjanik Mika Keränen on veendunud, et Supilinn on suurem kui Tartu. Mine siis võta kinni!

Aldo Luua foto

vastasin, et niimoodi see kiusamine käis Põhja-Helsinkis, kui ma väike olin.

Üldiselt ma kirjutatan neist asjadest huumoriga, nii et keegi ei saa arugi, et tegelikult on see valus teema.

On sul ka midagi uut teoksil?

Jaa, kirjutatan uut raamatut, kus jalgrattur varastab Mari ema nahast käekoti ja selle on valmistanud Stella Soomlais. Mari isa tahab, et nende pere tarvitaks Eesti loomingu ja jonnib, et lapsed ei

tohi „tänks“ öelda. Nii palju võin alustuseks öelda.

Kui ma kirjutasin „Küttepüüvargaid“, rääkisin Supilinna inimestega: kas teilt on küttepuid varastatud. Ja nüüd uurin, kas kedagi on rünnatud jalgrattalt. Tartu on sõpru-tuttavaid täis, kes heameelega oma kogemusi jagavad, nii Supilinnas, Karloval kui ka Ülejõel. Aga üldiselt on kõik üks Tartu: Raekoja plats on minu jaoks Supilinna esine tühermaa ja Supilinn ise suurem kui Tartu.

Küsinud Tiia Kõnnussaar

Tulge Supilinna kevadet nuusutama!

Supilinna päevade tänavune peakorraldaja Kristiina Viin.

Supilinna päevad on kohe-kohe tulemas – mis on uut ja põnevat?

Vastab Kristina Viin, XVI Supilinna päevade peakorraldaja:

Supilinnas on olnud armunud, on maalitud ja kirjutatud luuletusi ja jutte ning konnatud mööda jõeäärseid matkaradasid. Vanad armumised lahtuvad ajas, Supilinna-armastus aga jääb.

Supilinna tippsündmuseks ja Tartu esimeseks kevadekuulutajaks on aga traditsiooniks kujunenud Supilinna päevad, mis igal aastal on pisut isemoodi. Ka sel aastal tuleb kevad teisiti.

Seto mehed ja tuleskulptuuri süütamine

Päritolult võrokesena olen kaasanud platsipäeva kontserdikavva näiteks laste koos-

seisu Sassiku Sokid Võrumaalt Kärgula külast, setu meestaulukoori Liinatsuraq ning setokeelse punkbändi SMS Tuhkwizza Rein Järvelille ja Evar Riitsaarega eesotsas. Pühapäeva õhtul esineb Tähtvere 57 aias Merle Jääger. Esineb ka näiteks Assar Järvekülje juhitud erivajadustega noorte rahvamuusikakoosseis Allikabänd. Peaesinejaks on seekord Eesti parimaks bluesibändiks tituleeritud Cathouse Radio. Supilinn ja blues kõlavad hästi kok-

ku ning selle taustaks süütab Lauri Tamm platsil tuleskulptuuri.

Õpitoad ja rattaretk

Esmaspäeval saab Kaisa Kase loovkirjutamise õpitoas Supilinna mälestusi ritata seada, Herne poes avatakse fotonäitus „Kuidas Supilinn endale Herne poe sai?“. Andres Rõhu õpetab kahel päeval õues õlivärvidega maalima – sellele järgneb väljapanek platsipäeval. Pühapäeval näitab Tartu oma järjest enam kuulsust koguv idufirma Sprayprinter Herne 21 aias, kuidas valmib juhtmevaba printeriga seinamaaling. Teisipäeval saab osaleda Supilinnas tänavakunsti jalutuskäigul. Teisipäeval toimub ka suur rattaretk ERMi ja tagasi.

Kirjandusõhtud, lodjaretk ja kodukohvikud

Voronja galerii avab Gea Kangilaski koduse näituse „Naised Supilinnas“. Reedesel kirjandusõhtul esinevad Carolina Pihelgas, Elo-Mall Toomet, Marko Kompus, Hannele Kaldmaa, Jüri Metssalu, Martin Vabat ja Aare Pilv. Laupäeval suurel laval tulevad tõsisest teemadest Rail Baltic, Tsellulootsitehas, Eesti metsade tervis ja maailmakoristus. Laadaplatsil on sel aastal Prima Vista festivali raamatulaat, samuti müüb Utopia raamatupood odavat väärkirjandust. Tartu Joogakeskus astub üritusel välja mitmekülgse programmiga Supilinna lastehoius ja kiigepiirid ning vihtlemismeistrid kutsuvad Lodjakoja lõõgastavate saunaprotseduuridele. Üldise Lodjakoja jõeprogrammi kõrval toimub Raamatulodja retk „Kadunud Jõmmu“, kus saab Mika Keräneniga lasteraamatu üle arutleda.

Pühapäeval on ukseid avatud mitmed kodukohvikud ning festivali kavast võib leida muudki põnevat. Kõiki ideid ei jõudnud realiseerida, mõne asja jaoks oleks olnud tarvis rohkem ettevalmistust ja mõni ei mahtunud kavas. Seega sai üht-teist tulevaks ki aastaks varuks pandud. Tulge nuusutage Supilinnas kevadet!

Jaak Kikase foto

16. Supilinna päevad

KAVA

AVAPÄEV

Esmaspäeval, 17. aprillil

- 16.30** „Kuidas Supilinn endale Herne poe sai?“ Fotonäituse avamine Herne poes.
- 17.30** Loodusretk „Elurikas Supilinn“. Ringkäik Aire Orulaga. Koguneme Supilinna kiigeplatsil kiige juures.
- 18-21** „Koha lood“. Kaisa Kase loovkirjutamise õpituba Supilinna lastehoiu Emajõe 1A. Registreerumine: kristinaviin@gmail.com

VÄRSKE ÕHU PÄEV

Teisipäeval, 18. aprillil

- 10-13** Õlivärvidega maalimine Supilinnas. Juhendab Andres Rõhu Konrad Mägi Ateljeest. Kaasa oma värvid, lapid, pintsliid. Lõuendid meilt. Koguneme Supilinna kiigeplatsil kiige juures. Registreerumine: kristinaviin@gmail.com
- 18** Jalutuskäik „Tänavakunst Supilinnas“. Koguneme Supilinna kiigeplatsil kiige juures. Registreerumine: siria@stencibility.eu

KUNSTIPÄEV

Kolmapäeval, 19. aprillil

- 10-13** Õlivärvidega maalimine Supilinnas. Juhendab Andres Rõhu Konrad Mägi Ateljeest. Kaasa oma värvid, lapid, pintsliid. Lõuendid meilt. Koguneme Supilinna kiigeplatsil kiige juures. Registreerumine: kristinaviin@gmail.com
- 16-18** Akrojooga Supilinna kiigeplatsil. Juhendab Liivi Hiienurm Tartu Joogakeskusest. Registreerumine: liivihienurm@gmail.com
- 18-21** Voronja XIII korternäitus „Naised Supilinnas“ Lepiku 3-1A. Supilinnas elavate naiskunstnike ühisnäitus. Voronja galeriiks muutub Gea, Pääsu ja punasetriibulise kassi Sissimardi kodu. Näitusel osalevad: Kairo, Tea Lemberpuu, Gabriela Liivamägi, Marge Nelk, Merca, Kristiina Põllu, Kärt Rebane, Mari-Ann Remmel, Kristina Viin ja Ma-

CATHOUSE RADIO

rin Laes. Näitus on avatud 19. aprillil 18-21 ja 22.-23. aprillil 12-17.

- 18-20** Raamatulodja retk „Kadunud Jõmmul“ Retkel osalevad ja „Jõmmust“ räägivad Mika Keränen, Raamatutuba Fahrenheit 451 ning Raamatuklubi. Retke algus ja lõpp Emajõe tänava ääres. Piletid 7/8/12 Piletilvest. Kuumad joogid hinna sees!
- 10-18** COB-saviahju ehitamise talgud Marja 20 hoovis. Koolitaja Jüri Krejci.
- 19** Kerttu ja Janni vihtlemisprotseduurid Lodjakoja saunas. Registreerumine: www.facebook.com/ummamuudusaun või Bohemian Spa (5904 5857)

TALGUPÄEV

Neljapäeval, 20. aprillil

- 15** Botaanikaia näituse „Umbrohi taldrikul“ ja kasvuhoonete külasta-

mine. Lisainfo: Kristine Fenske (737 6180) või botaanikaaiast www.botaanikaed.ut.ee.

- 18** Supilinna koristustalgud. Koguneme Supilinna kiigeplatsil.
- 17** Permakultuuri õpituba Herne 16 aias.

KIRJANDUSLIK SUPIPÄEV

Reedel, 21. aprillil

- 12** Supilinna Selts, Salvast ja Naiskodukaitse Tartu ringkond pakuvad Rae-koja platsil tasuta suppi.
- 18** Supilinna kultuuriretk Enn Lillemetsaga. Anname ka üle Supilinna parima maja märgi. Kogunemine kiigeplatsil.
- 20** Kirjandusõhtu Emajõe 12 hoovis. Esinevad Carolina Pihelgas, Elo-Mall Toomet, Marko Kompus, Hannelele Kaldmaa, Jüri Metssalu, Martin Vabat ja Aare Pilv.

Kavas võib ette tulla muudatusi – värskaim info: <http://www.supilinn.ee>

Lisainfo: Kristina Viin (tel 5648 6275), kristinaviin@gmail.com

KÕIK ÜRITUSED ON TASUTA

(v.a lodja- ja paadisõidud – täpsem info kavas; sümboolne osalustasu jooga- ja saunaüritustel)

16. Supilinna päevad

KAVA

PLATSIPÄEV

Laupäeval, 22. aprillil

Pealaval kiigeplatsil:

- 12.10** Rahvatantsurühm Tantsumõmm
- 12.20** Platsipäeva avamine
- 12.40** Tähtvere Tantsukeskus
- 13.10** Heino Elleri nimelise Tartu Muusikakooli pärimusmuusika osakonna õpilased
- 13.45** Laulustuudio Musaklubi
- 14.10** Shaté Tantsukool
- 14.30** Supilinnaste lemmikmoosi valimine
- 15.10** Liinatsuraq
- 15.35** Sassiku Sokid Kärkulast
- 16.00** Valmiera BigBand, dirigent Gunars Geduševs
- 17.00** Allikabänd
- 17.30** Rail Balticust, tselluloositehasest, Eesti metsade tervisest ja maailmakoristusest vestlevad Kristjan Pii-
rimäe, Linda-Mari Väli ja Helena Läksi
- 18.00** Ansambel A.P.A
- 19.00** Sensatsiooniline Tartu Kevadbänd
- 19.45** Ööviul
- 20.30** SMS Tuhkwizza Setomaalt
- 21.45** Cathouse Radio

Tegevused kiigeplatsil:

- 13-** TÜ loodusmuuseumi telgi juurest retk Supilinna konnatiigi äärde.
- 13-18** UV maalimise töötuba kunstitelgis lastele ja täiskasvanutele. Juhendab Maari Soekov.
- 21.00** Lauri Tamme tuleskulptuur

Lisaks: täika, rohevahetus, Utopia raamatupoe raamatulaat, Prima Vista raamatulaat ja kirjandusfestivali infopunkt, Slackline, Tartu Vibuklubi, Tartu Ülikooli

Loodusmuuseum, Sänna Leiutajate Küla-kooli õpilasfirma ja palju muud.

Herne 21 aias:

- 11-20** SprayPrinteriga maalimine. Herne 21 aias valmib seinamaaling.
- 12-20** Marja 20 aias vabalava ja kohvik vahvli, woki ja kohviga.

Joogaprogramm Supilinna lastehoiu ruumides (Emajõe 1A):

- 10-10.45** Last- ja beebijooga Eneli Essiga Tartu Joogakeskusest. Oodatud ka rasedad. Registreerumine: info@enelilastejooga.ee või 5106 288.
- 11-12.15** Shindo tund Riina Kasterpaluga Tartu Joogakeskusest. Registreerumine: shindotund@gmail.com või 5225 452.
- 13.30-14.00** Joogatund ajakirja „Hingele Pai“ peatoimetaja Merit Rajuga.

Lodjakoja jõeprogramm

(laevad väljuvad Supilinna sadamast Emajõe tn ääres):

- 7-8.30** Looduslodja linnulaulusõit kuuma tee ja kohviga (pilet 6/10, piletid Piletilevist).
- 12** Lodi Jõmmu tunnisõidud alates kell 12 igal täistunnil (pilet 3/5).
- 12** Paatmaja Jõeobu ja jõelaev Minna-Maria lõbusõidud (pilet 3/5).
- 12.30** Viikingilaev Turm tunnisõidud alates kell 12.30 igal pooltunnil (pilet 3/5). Laevareisidel on nõudepeatus Sisevete Saatkonna jäätisekohvikus.

AVATUD HOOVIDE PÄEV

Pühapäeval, 23. aprillil:

Avavad supilinnased oma uksed, väravad ja südamed. Avatud on hoovikohvikud. Lisa-info www.supilinn.ee.

- 11-20** SprayPrinteriga maalimine Herne 21 aias. Oa 10c seinale valmib seinamaaling.
- 11-16** Kesklinna kooli kogukonnapäev koolimajas ja selle hoovis (Kroonuaia 7).
- 16** Raamatute müük ja Mari-Ann Remmeli maalinäitus Tähtvere 57 aias.
- 17** Prima Vista kirjanduskonkursi „Esimene samm“ laureaadi väljakuulutamise ja esinemine Tähtvere 57 aias.
- 18** Merle Jäägeri kontsert Tähtvere 57 aias.

Kodukohvikud:

- 11-13** Herne 51A aias hommikumuusika ja kohv.
- 11-13** Marja jäätisepang Tähtvere-Marja tänava nurgal.
- 11-16** Kodukohvik „Pohlakesed“ Marja 10. Avatud täika.
- 11-16** Saiaahwri pererahvas avab hooviväravad. Herne 20.
- 11-16** Hoovikohvik „Mustsõstar“ Marja 22 hoovis.
- 11-15** Tartu Luterliku Peetri Kooli lasteaia kohvik Kroonuaia 66a.
- 11-20** Vahvlid, wok ja kohv Marja 20 hoovis.
- 13** Herne Lustimaja Herne 5 hoovis. Pakume pelmeene. Avatud seni, kuni kaup jätkub.
- 11-15** Avatud hoovikohvik Herne 15.
- 13-15** Avatud tantsuhoov Herne 15, kus supilinnaste ja külalistega tantsib rahvatantsurühm Upsijad.
- 13-20** Vaba lava, täika ja kohvik Oa 22 kommunis.

Kavas võib ette tulla muudatusi – värskem info: <http://www.supilinn.ee>

Lisainfo: Kristina Viin (tel 5648 6275), kristinaviin@gmail.com

KÕIK ÜRITUSED ON TASUTA

(v.a lodja- ja paadisõidud – täpsem info kavas; sümboolne osalustasu jooga- ja saunaüritustel)

Suurtoetajad: Tartu linn, Kodanikuühiskonna Sihtkapitali (KÜSK) kohaliku omaalgatuse programm, Eesti Kultuurkapital, Hasartmängumaksu Nõukogu, Pühaste pruulikoda, Salvast, Stroman, Tartu Tarbijate Kooperatiiv, COOP Eesti.

Toetajad ja koostööpartnerid: Artes Terrae, AudioSky OÜ, Bohemian Spa, Dimedium, Eestimaa Looduse Fond, Elujanu, Emajõe Büroohotell, Emajõe Lodjaselts, Fifaa, Funfood, Herne pood, Hingele Pai, Imprest AS/Palmako AS, Joematkad.ee, Jõelaev Minna-Maria, Kemmerling, Kirjanduslinn Tartu, kirjandusfestival Prima Vista, klubi Džungel, Konrad Mägi Ateljee, Le Che, Liiland, Loodusgraafika, Loodusvägi, Merros Stuudio, MTÜ Eco-Nomics, Musaklubi, Naiskodukaitse Tartu ringkond, Paatmaja Jõehobu, Peninuki Napsikoda, trükikoda Paar, Piirikõök, PPA Lõuna prefektuuri Tartu politseijaoskond, Rock Music OÜ, Saiaahwri, Shaté Tantsukool, SprayPrinter, Sade Kohviteek, Tartu Joogakeskus, Tartu Kesklinna kool, Tartu Loodusmaja, Tartu Luterliku Peetri kooli lasteaiad, Tartu Vibuklubi, Tartu Ülikooli Botaanikaäed, Tartu Ülikooli Loodusmuuseum, Tartu Uus Teater, Tauri Vahesaar Slackline, Toidulaegas, Tähtvere Tantsukeskus, Tähtvere Puhkepark, tänavakunstifestival Stencility, USS Security, Vapper Uba, Voronja galerij ja eraannetajad.

Väljaandja: Supilinna selts **Toimetanud:** Tiia Kõnnussaar **Küljendanud:** OÜ Intelligent Design **www.supilinn.ee**